

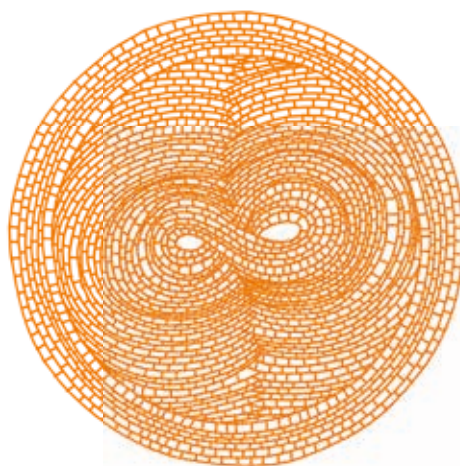
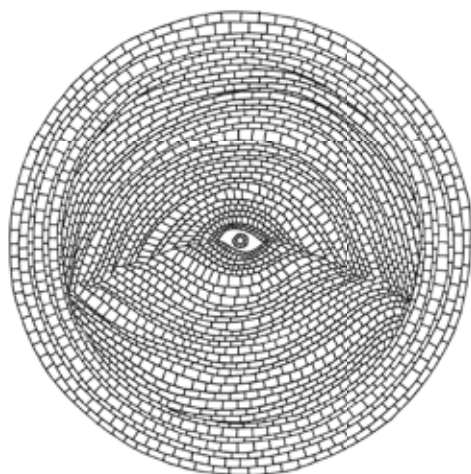
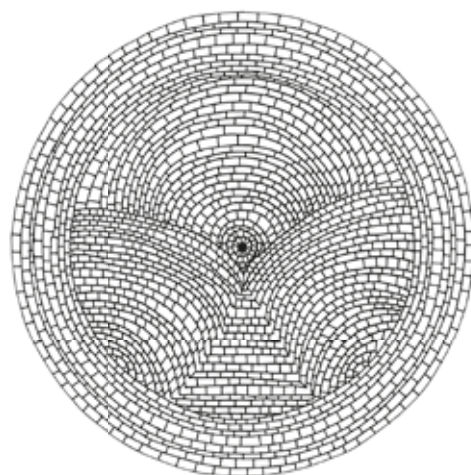
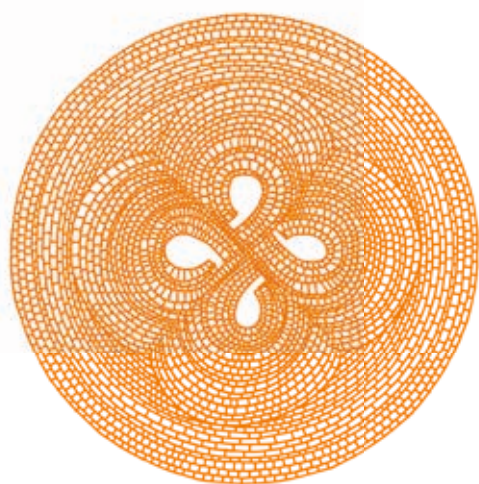

IZVEŠTAJ O ODRŽIVOM RAZVOJU 2013.

Izveštaj o održivom razvoju kompanije Hemofarm A.D. priprema se drugu godinu zaredom prema svetskim smernicama Global Reporting Initiative. Ove godine izveštaj je pripremljen u skladu sa smernicama GRI 3.1. i ocenjen sa B+ uz predstavljanje 48 indikatora.

Procenu usaglašenosti izveštaja za 2013. godinu sa tim smernicama, kao i tačnost informacija navedenih u izveštaju verifikovala je nezavisna revizorska kuća KPMG d.o.o. Beograd u Srbiji.

Ilustracija naslovne i prve strane: Ksenija Pantelić

SADRŽAJ

O izveštaju i Principima izveštavanja

Uvodna reč	4-5
Zašto održivi razvoj	8-9

O Kompaniji

- Profil kompanije	10-11
- Ključne vrednosti	12-13
- Upravljačka struktura i principi upravljanja	14-15
- Komunikacija sa zainteresovanim stranama	16-17
- Članstvo Hemofarma	18-19
- Nagrade u 2013.	20-21

Poslovanje

- Najznačajniji finansijski pokazatelji	24-27
- Istraživanje i razvoj.....	28-29
- Operativna izvrsnost.....	29
- Nabavka	30-33
- Uvođenje novih proizvođača polaznih materijala	31
- Nabavka u skladu sa principima društvene odgovornosti i upotreba recikliranih ulaznih materijala	32
- Proizvodnja	34-37
- SCORE - reorganizacija i optimizacija lanca snabdevanja.....	36
- Skladištenje i transport	38-39
- Kontrola kvaliteta	40-41
- Reklamacije	42-43
- Marketing, prodaja i reklamiranje proizvoda.....	44-45
- Pakovanje proizvoda i repozicioniranje OTC proizvoda	46-47
- Stručna javnost i zadovoljstvo korisnika proizvoda	48-49

Korporativna filantropija

- Hemofarm Fondacija i doprinos okruženju	52-53
- Podrška kulturi	52
- Razvoj zdravstva	53
- Mladi talenti i obrazovanje	54
- Podrška najugroženijim socijalnim grupama	54-55

Ljudski resursi

- Strateški ciljevi i odnos prema zaposlenima	58-61
- Pravo na rad, struktura i opšti podaci.....	59
- Sindikalna organizacija	61
- Edukacija i programi za stimulaciju zaposlenih .	62-63
- Bezbednost i zdravlje na radu.....	64-66
- Briga o zdravlju zaposlenih.....	65
- Fond za prevenciju radne invalidnosti i rekreativni odmor zaposlenih	65

Zaštita životne sredine

- Odgovornost za budućnost.....	70-71
- Upravljanje otpadom	71
- Emisije gasova.....	71
- Upravljanje vodom	72-73
- Energija.....	74-75

O izveštaju i Principima izveštavanja

- Principi izveštavanja.....	80-81
- GRI Indikatori	82-88

Izveštaj nezavisnog revizora

- Izveštaj nezavisnog revizora.....	82-88
-------------------------------------	-------

UVODNA REČ

*Unapređujemo okruženje u kome
živimo i radimo*

Vizija dugoročnog razvoja Hemofarma obuhvata i odgovorno ponašanje prema društvenoj zajednici i, ujedno, predstavlja stratešku orijentaciju naše kompanije. Izveštavanje o poslovanju započeli smo prošle godine a inicirano je nastojanjem kontinuiranog usavršavanja u primeni principa održivog razvoja i unapređenja kvalitetne komunikacije sa poslovnim partnerima, državnim institucijama, ali i javnošću u internom i eksternom okruženju.

Verujemo da se misija Hemofarma može realizovati razvojem delatnosti i primenom principa održivog razvoja i usklađenošću sa korporativnim ključnim vrednostima kao što su **BRIŽNOST, KVALITET, DOSTUPNOST i POVERENJE.**

U veoma izazovnom i promenljivom privrednom ambijentu, Hemofarm je 2013. godine ostvario rezultate od izuzetnog značaja, očuvao lidersku poziciju u Srbiji i uvećao izvoz. Proizvevši impresivnih 200.000.000 pakovanja prvi put za 53 godine nadmašili smo rekord u proizvodnji. Realizovali smo značajne investicije u unapređenje proizvodnje, u skladištenje i kapacitete za kontrolu kvaliteta, od kojih bi trebalo izdvojiti novu liniju za pakovanje i opremu za oblaganje u Pogonu čvrstih formi u Vršcu. Uspešno smo instalirali sistem pokretnih polica u Skladištu materijala za pakovanje, a proširili smo i Laboratoriju za kontrolu kvaliteta u Temišvaru za proizvode namenjene tržištima u Evropskoj uniji.

dr Ronald Seeliger
generalni direktor

Sonja Pejović
direktor Tehničkih operacija

Dušan Milutinović
direktor Finansija

Saša Ostojić
direktor Marketinga i prodaje

Više od 20 kontrola nadležnih međunarodnih organa ili institucija u Hemofarmovim pogonima potvrdilo je konzistentnost kvaliteta i bezbednost naših proizvoda. Primena najsavremenijih internacionalnih standarda i tehnoloških rešenja ali i stručnost i pouzdanost zaposlenih nesumnjivo dovode do pravih rezultata.

Hemofarm posluje dugo i uspešno, negujući tradiciju i istovremeno pokazujući da je moderna kompanija koja ide u korak sa promenama. Projekat globalne korporativne racionalizacije to najbolje ilustruje. U prilog tome trebalo bi pomenuti i osnivanje STADA IT Solutions d.o.o, specijalizovane kompanije za pružanje IT usluga, čime je prošireno polje našeg delovanja u razvoju kvaliteta i održivog poslovanja. Sertifikati i nagrade koje smo dobili 2013. godine za poslovanje i društvenu odgovornost verifikuju usmerenje rukovodstva da kvalitetom proizvoda i brigom o zajednici Hemofarm prevazilazi očekivanja.

Ulaganjem i doniranjem sume koja prevazilazi 85.000.000 dinara i opštom brigom prema zajednici, okruženju i životnoj sredini, Hemofarm predvodi srpsku privredu u odgovornosti i očuvanju ključnih vrednosti. Neprestani trud i odgovoran pristup poslovanju su očigledni – upotrebom recikliranog kartona, na godišnjem nivou, sačuvali smo 27.000 stabala. Uspesi, poput tog, motivišu nas da planiramo i nastavimo maksimalno da štedimo i obnavljamo prirodne resurse, jer smo odlučni da budućim generacijama ostavimo lepšu i zdraviju planetu.

Hemofarm Fondacija je 2013. obeležila dve decenije rada, nastavljajući da unapređuje našu korporativnu filantropiju. Brižan odnos prema zajednici potvrdili smo i tokom razornih poplava koje su u maju 2014. godine zahvatile balkanske zemlje. Hemofarm je među prvim kompanijama samoinicijativno i interventno reagovao i uputio donaciju u lekovima, ali je pružio i finansijsku i materijalnu pomoć najugroženijem stanovništvu, u vrednosti od oko 400.000 evra, nastojeći da pomogne onima kojima je to najpotrebnije.

Makroekonomska i privredna situacija u Srbiji su i dalje veoma turbulentne, ali verujemo da ćemo, kao i do sada, ostvarujući ambiciozne poslovne ciljeve, nastaviti da budemo dobar primer efikasnosti i odgovornosti. Posvećenost i inovativnost u svakodnevnom radu čine temelj našeg puta, na kome sopstvenim razvojem unapređujemo i kvalitet života zajednice u kojoj živimo i radimo.

Svako dobro

ZAŠTO ODRŽIVI RAZVOJ

Suočavamo se sa problemima savremenog društva, poput globalnog rasta broja stanovnika uz istovremeno smanjenje proizvodnje hrane i iscrpljivanje dostupnih prirodnih resursa. Važno je stoga da promenimo postojeće navike, ali je takođe važno i da se kompanije okrenu poslovanju koje je zasnovano na principima održivog razvoja. Mi u Hemofarmu smo već na tom putu. Maksimalno se trudimo i težimo da racionalno i odgovorno koristimo raspoložive resurse, čuvajući ih ujedno za buduće generacije, ali i kontinuirano doprinoseći razvoju lokalne zajednice.

Misiju proizvodnje kvalitetnih a ujedno i lekova dostupnih farmaceutima, lekarima i svim ljudima u Srbiji i van zemlje, jedino možemo realizovati primenom principa održivog razvoja. Održivost kompanije raste sa intenzivnijim uključivanjem dobavljača i partnera u zajedničku saradnju koja se zasniva na jedinstvenim ciljevima održivog razvoja. Podjednako važno za nas jeste i upravljanje svim otpadom koji generišemo. Na prevenciji nastanka otpada radimo zajedno sa dobavljačima, ali utičemo i na razvoj svesti naših partnera i potrošača i pokušavamo da usmerimo otpad u prave tokove.

Održivi razvoj predstavlja odraz naših čvrstih uverenja i posvećenosti upravljanju promenama i resursima na odgovoran način, koji mogućnosti ljudskog razvoja ostavlja otvorenim i čini mogućim. To nije i ne sme da bude samo trenutni fokus svetske poslovne pažnje i korporativne prakse, već naša kontinuirana obaveza da sredinu u kojoj živimo i radimo stalno čuvamo i unapređujemo za postojeće, ali i buduće generacije.

Uvođenjem transportnih pakovanja i sekundarne ambalaže od recikliranog kartona, paleta i traka od biorazgradivih sirovina, te uvođenjem različitih projekata operativne izvrsnosti, koji između ostalog skeniraju i gubitke u raznim fazama radnih procesa i svode ih na minimum, sâm Hemofarm, ali i sredine u kojima posluje, činimo lepšim mestima za život i rad.

Natalija Popović
direktorka za
strategiju i održivi razvoj

Za izbor i uvođenje recikliranog kartona, u procesu sekundarnog pakovanja, između ostalog, bili smo motivisani i time što je za njegovu proizvodnju potrebno za jednu trećinu manje energije, kao i dve trećine manje vode, dok je za oko 70 posto smanjena emisija štetnih gasova u odnosu na proizvodnju nerekiciranog kartona.

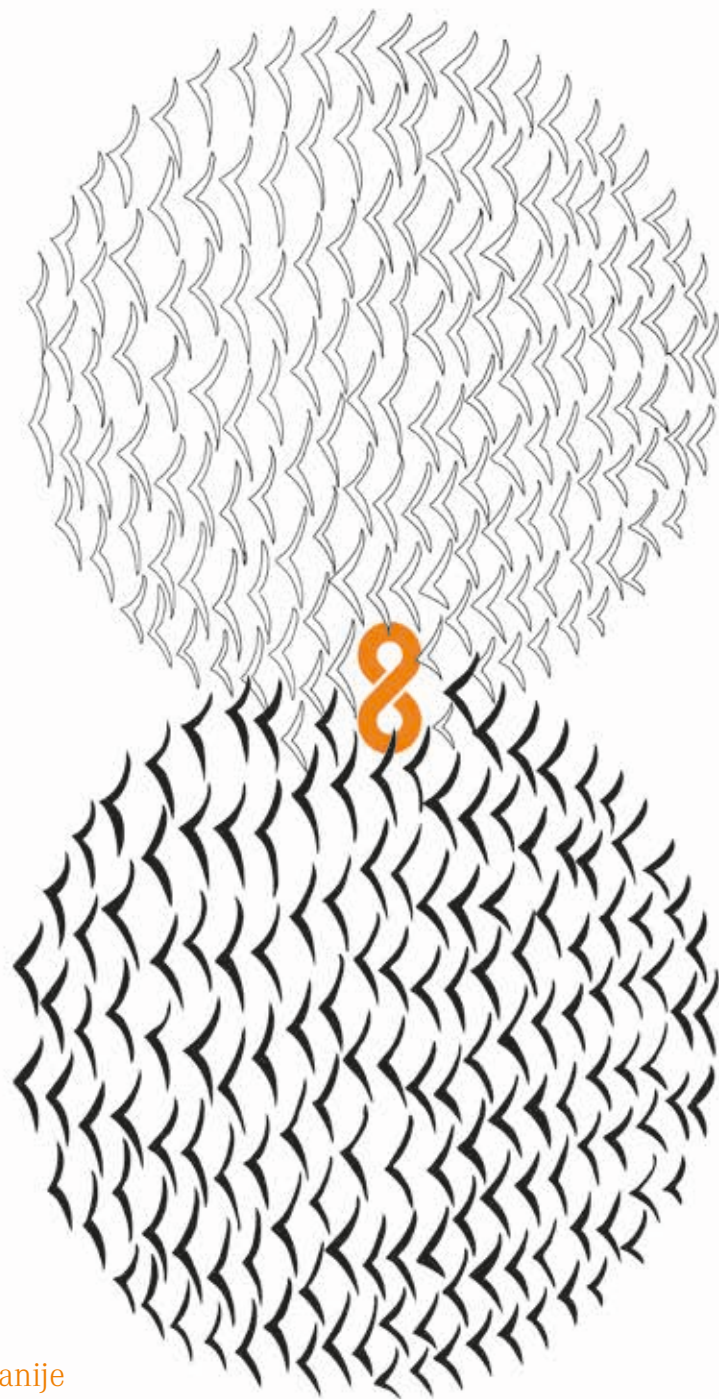
Prezentujemo vam drugi Izveštaj o održivom razvoju i govorimo o poslovnim aktivnostima Hemofarma tokom 2013. godine.

Izveštaj, u stvari, jeste izraz naše strateške posvećenosti unapređivanju poslovanja, razvoju dobrih partnerskih odnosa, ali i izraz dugogodišnjih aktivnosti u domenu korporativne društvene odgovornosti, posebno istaknutih u proteklih dvadeset godina uspešnog rada i doprinosa zajednici Hemofarm Fondacije.

Izveštaj predstavlja najbolju priliku da transparentno istaknemo najznačajnije društvene, ekonomske i ekološke izazove sa kojima se svakodnevno susrećemo, šireći naše korporativne ključne vrednosti u celom regionu, kako bismo uticali na podizanje svesti o društvenoj odgovornosti.

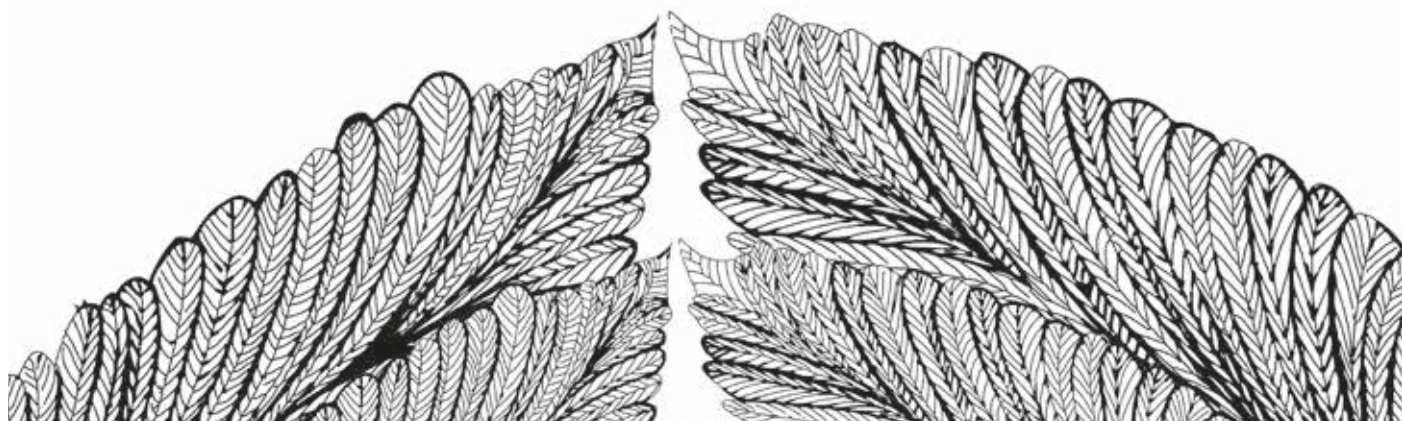
Na taj način, kao vodeća farmaceutska kompanija u Srbiji kojoj se najviše veruje, opravdavamo ukazano poverenje.

Predstavljajući održivi razvoj Hemofarma u 2013. godini, nastojali smo da inspirišemo i druge kompanije i pojedince da, vođeni našim primerom, unapređuju sopstveno okruženje i poslovanje.

O KOMPANIJI

brižn**o**st

farmaceutska kompanija broj 1 u Srbiji sa 33,7% tržišnog udela –
praktično, svaka treća kutija na tržištu iz Hemofarma

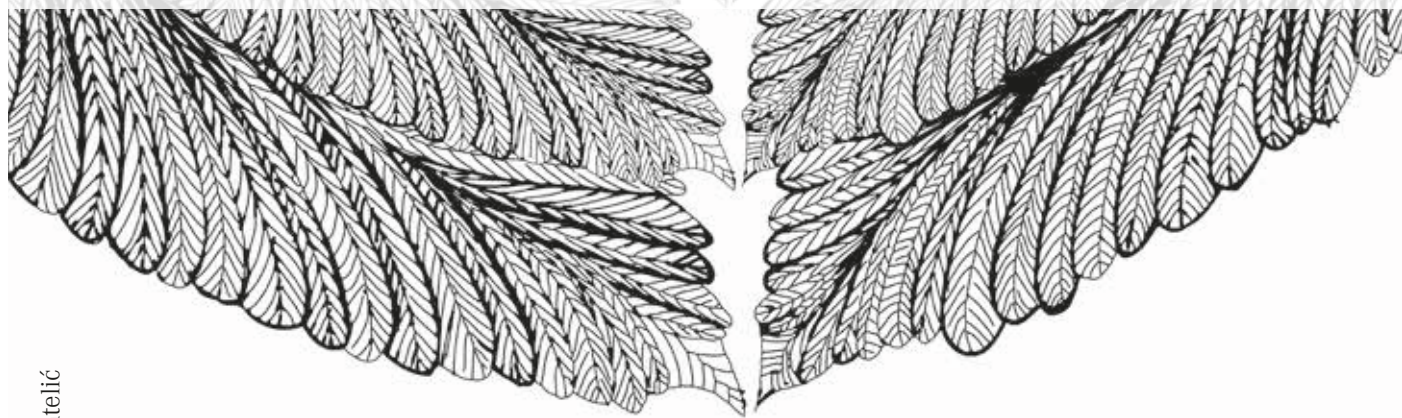
najveći izvoznik lekova i jedan od 7 najvećih izvoznika u Srbiji –
ukupna vrednost izvoza 13.978.708.000 dinara u 2013.

1.648 zaposlenih u Hemofarmu A.D.

dobitnik nagrade „Najbolje iz Srbije” kao najbolji korporativni
brend u kategoriji hemije, kozmetike i farmaceutskih proizvoda

PROFIL KOMPANIJE

Hemofarm predstavlja vodeću generičku farmaceutsku kompaniju u Srbiji i regionu. Kvalitetu proizvoda Hemofarma se, već tradicionalno, veruje. Upravo to jeste glavni imperativ koji je prepoznala STADA Grupa prilikom akvizicije 2006. godine.

Misija kompanije ogleda se u tome da kvalitetom svojih proizvoda, dostupnošću, brigom za očuvanje i unapređenje zdravlja i opšteg kvaliteta života neguje sigurnost i poverenje. Navedene vrednosti objedinjene su u jedinstven, krovni korporativni slogan – „Svako dobro“.

- Vodeća farmaceutska kompanija i u fiskalnoj 2013. godini, sa 17,5 posto vrednosnog udela na tržištu, odnosno 33,7 posto udela posmatrano u broju kutija
- Od 2006. godine član STADA Grupe
- Više od 3.800.000.000 jedinica proizvoda u 2013. godini
- Najveći izvoznik lekova i jedna od pet najvećih izvoznih kompanija u Srbiji
- Hemofarm je 2013. godine izvezao proizvode u vrednosti od 13.978.708.000 RSD
- Kompanija sa 1.648 zaposlenih
- Proizvodni i poslovni prostor prostire se na više od 120.000 kvadratnih metara.

Hemofarm A.D. osnovan je 1. juna 1960. godine u Vršcu. Primarnu delatnost kompanije čini proizvodnja kvalitetnih, efikasnih, bezbednih i dostupnih generičkih farmaceutskih proizvoda, što podrazumeva primenu najsavremenijih tehnologija. Hemofarm grupa ima fabrike u:

- Vršcu (centralni proizvodni kompleks sa četiri proizvodna pogona i visokoregalnim skladištem; proizvodnja čvrstih formi lekova, sterilnih proizvoda, infuzionih rastvora i injekcionih preparata)
- Podgorici (proizvodnja infuzionih rastvora, oftalmoloških preparata i cefalosporinskih antibiotika)
- Šapcu (proizvodnja čvrstih, tečnih i polutečnih preparata)
- Banja Luci (proizvodnja čvrstih formi lekova)
- Dubovcu (proizvodnja antibiotika).

Osim sedišta u Vršcu, Hemofarm ima i registrovana predstavništva u Beogradu, Nišu, Novom Sadu i Kragujevcu, kao i zavisno društvo u Šapcu. U inostranstvu, Hemofarm ima zavisna društva – u Makedoniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Rumuniji, kao i predstavništva u Alžiru i Iraku. Takođe, ima i evropsku laboratoriju u Temišvaru (Rumunija).

Najvažnije prednosti Hemofarma

- motivisan i stručan kadar orijentisan ka postizanju vrhunskih rezultata
- tehnološka superiornost postignuta primenom najsavremenijih tehnologija visokih farmaceutskih standarda
- zaokružen i savremen portfolio
- upravljanje kvalitetom i sertifikacija kao potvrda kvaliteta
- vrhunsko istraživanje i razvoj

„Svako dobro“ kampanja

KLJUČNE VREDNOSTI

brižnost

Celokupni pristup poslovanju u Hemofarmu baziran je na četiri vlastite ključne vrednosti: brižnost, kvalitet, dostupnost i poverenje, a korporativni slogan glasi: „Svako dobro!“ Slogan „Svako dobro“ iskazuje potvrdu poslovne filozofije u Hemofarmu, kojom se teži unapređenju kvaliteta života i zdravlja ljudi.

kvalitet

U želji da se zaposlenima što više približe ključne vrednosti kompanije, u 2013. pokrenuta je prva od četiri interne kampanje. Kampanja „Brižnost“ otvorila je novo poglavlje u internoj komunikaciji zaposlenih u Hemofarmu. Ideja je bila da se osmišljavanjem raznih aktivnosti motivišu zaposleni da ličnim angažmanom doprinesu boljoj međusektorskoj radnoj atmosferi. Plan je podrazumevao da zaposleni zajedno učestvuju u brojnim aktivnostima predviđenim kampanjom, koja je kreirana kako bi praktično utkala tu ključnu vrednost u svakodnevnu komunikaciju. Jedan od najafirmativnijih segmenata kampanje bio je izbor ambasadora „Brižnosti“. Zaposleni u Hemofarmu su predložili i glasanjem odabrali predstavnike koji će reprezentovati tu osnovnu ljudsku vrednost i koji će sopstvenim primerom uticati na ostale zaposlene da slede takav sistem vrednosti. Takođe, zaposleni su bili i deo promotivnog filma koji ilustruje brižnost i predstavlja je kao noseći promotivni element kampanje. Objasnili su šta zapravo znači brižnost u svakodnevnom radnom okruženju Hemofarma.

poverenje

Interna kampanja promocije ostale tri ključne vrednosti Hemofarma trajaće do kraja 2014. godine (dostupnost, kvalitet i poverenje), jer je želja da ih zaposleni svakodnevno žive i demonstriraju, kako u svom radnom okruženju, tako i van kompanije.

dostupnost

Tokom 2013. godine pokrenuta je i uspešno realizovana korporativna kampanja pod nazivom „Svako dobro“, u nastojanju da se težnja ka unapređivanju kvaliteta života i zdravlja ljudi podeli sa zajednicom u kojoj se živi i radi. „Svako dobro“ jeste prva korporativna kampanja realizovana u Srbiji, nakon kreiranja novog vizuelnog i komunikacionog identiteta Hemofarma. Planirano je da se takva kampanja proširi i na region, sa ciljem repozicioniranja kompanije. Hemofarm nije samo proizvođač kvalitetnih i dostupnih lekova i farmaceutske proizvoda, već mnogo više od toga – kompanija koja brine o ljudima i nastoji da im pomogne u podizanju svesti o važnosti prevencije bolesti i lične odgovornosti prema sopstvenom zdravlju, ali i kompanija koja teži da unapredi opšti kvalitet života. Namera je da se kampanjom „Svako dobro“ predoči deo tih vrednosti, koje bi trebalo Hemofarm da približe svim ljudima.

Najbolje svetske prakse u svim poslovnim oblastima

UPRAVLJAČKA STRUKTURA I PRINCIPI UPRAVLJANJA

Hemofarm je po svojoj pravnoj formi akcionarsko društvo. Kompanijom upravljaju Skupština akcionara i generalni direktor. Najviši organ upravljanja u Hemofarmu jeste Skupština akcionara. Izborom direktora, Skupština akcionara utiče na kurs i poslovanje kompanije, a potom se stara o tome da generalni direktor, u skladu sa svojim vrhunskim profesionalnim i ličnim kompetencijama, radi u najboljem interesu kompanije i zaposlenih u Hemofarmu.

Izmenjenim internim pravnim aktima ukinut je Odbor direktora, a nadležnosti odbora su prenete na generalnog direktora. Odluka o tome doneta je kako bi se nastavilo s poslovnom racionalizacijom, to jest kako bi se smanjila birokratija i kako bi proces donošenja odluka bio kraći. Odlučivanje je postalo efikasnije i fleksibilnije. Članovi nekadašnjeg Odbora direktora preimenovani su od direktora poslovnih funkcija u direktore organizacionih celina:

1. Saša Ostojić – direktor Marketinga i prodaje
2. Sonja Pejović – direktorka Tehničkih operacija
3. Dušan Milutinović – direktor Finansija.

Struktura top menadžmenta ukazuje na poštovanje polne jednakosti u okviru upravljanja kompanijom, pri čemu se posebna pažnja poklanja regrutovanju najkompetentnijih kadrova iz lokalne zajednice na opštini u kojoj se nalazi sedište kompanije, to jest iz Vršca.

Strateško opredeljenje čelnih ljudi Hemofarma ogleda se u primeni najbolje svetske prakse u svim poslovnim oblastima. Prema uzoru na Organizaciju za ekonomsku saradnju i razvoj, kao i u skladu sa iskustvima i najboljom praksom u toj oblasti, Hemofarm je, nakon detaljne i sveobuhvatne ekspertize svojih poslovnih operacija, sa tendencijom kontinuiranih unapređenja, usvojio vlastite principe korporativnog upravljanja koji zahtevaju primenu na svim nivoima u okviru kompanije. Dobri poslovni običaji i nezavisnost uvode se s ciljem obezbeđivanja dugoročnog poslovnog razvoja.

Principi korporativnog upravljanja

1. princip zabrane korupcije i održavanja finansijskog integriteta
2. princip saradnje sa pripadnicima stručnih krugova i sa njihovim institucijama
3. princip saradnje sa nadležnim državnim organima i institucijama
4. princip poštovanja zaštite konkurencije

5. princip zabrane pranja novca
6. princip međusobnog uvažavanja i tolerancije i zabrane zlostavljanja i diskriminacije
7. princip separacije interesa
8. princip zabrane insajderskog delovanja
9. princip zabrane političkog delovanja u okviru kompanije
10. princip održanja nivoa kvaliteta proizvoda
11. princip zaštite životne sredine, zdravlja i bezbednosti zaposlenih
12. princip zaštite imovine Hemofarma
13. princip čuvanja poslovnih informacija i dokumentacije
14. princip racionalnog korišćenja elektronskih sredstava komunikacije
15. princip koordinisane eksterne komunikacije.

Krajem 2013. godine, Sektor pravnih poslova je u saradnji sa Sektorom nabavke, kao deo seta internih preventivnih antikoruptivnih mera, izradio formular izjave za sve zaposlene u Sektoru nabavke, kao potvrdu da nisu u sukobu interesa prilikom obavljanja svojih poslova. Zaposleni popunjavaju formular što predstavlja dokaz da ni na koji način nisu povezani sa nekim dobavljačem, niti da dobavljači mogu uticati na njihovu nepristrasnost. Načinjen je i formular izjave o odsustvu sukoba interesa koji se popunjava prilikom specifičnih vrsta nabavki, kada se formiraju intersektorske tenderske komisije i kada postoji potreba da takvu izjavu daju i lica koja nisu zaposlena u Sektoru nabavke, što je implementirano tokom 2014. godine.

Upravljačka struktura kompanije – pojednostavljena radi veće efikasnosti

Nadležni međunarodni organi ili institucije zemalja u koje Hemofarm izvozi svoje proizvode sprovode inspeksijsku kontrolu postrojenja kompanije. Hemofarm, takođe, deluje proaktivno i redovno nadzire svoje dobavljače, kako bi potvrdio usklađenost rada sa zahtevima evropske i svetske regulative i kako bi predupredio eventualne probleme. Inspeksijske kontrole se obavljaju redovno, po godišnjem planu utvrđenom na nivou STADA Grupe, ali i vanredno, po potrebi, kako bi se maksimalno zaštitio kvalitet proizvoda.

Specifična delatnost farmaceutske industrije podrazumeva posebne rizike, a jedan od tih rizika jeste i falsifikovanje lekova. Falsifikovanje farmaceutskih proizvoda predstavlja opasnost ne samo po reputaciju kompanije, već i po zdravlje korisnika. Kompanija se od falsifikovanja lekova štiti u završnim fazama proizvodnje kada se proizvodi pakuju i označavaju odgovarajućim kontrolnim markicama, čija tehnološka rešenja, poput holograma, smanjuju mogućnost falsifikovanja. Tokom 2013. godine Hemofarm nije zabeležio nijedan slučaj falsifikovanja lekova iz svog portfolija.

Hemofarm je, takođe tokom 2013. godine, započeo implementaciju internog projekta unapređenja i modernizacije administrativnih procesa u celokupnoj organizaciji poslovanja. Projekat je dobio simboličan naziv „Green“, a realizovan je grupisanjem sektora srodnih poslovanja, boljom efikasnošću u donošenju i sprovođenju odluka, jasnom podelom uloga i odgovornosti u obavljanju poslovnih zadataka, minimumom dupliranja zaduženja i obaveza, transparentnijom i jačom međusektorskom saradnjom, ali i saradnjom sa poslovnim partnerima. Transparentna implementacija „Green“ projekta omogućila je Hemofarmu praćenje savremenih svetskih trendova poslovanja i jačanje pozicije, ne samo u okviru STADA Grupe već i na globalnoj poslovnoj mapi.

Tamara Mihajlović

KOMUNIKACIJA SA ZAJNTERESOVANIM STRANAMA

U Hemofarmu se konstantno ulaže trud kako bi se unapredilo izgrađeno poverenje i, kad god je to moguće, uskladili interesi svih zainteresovanih strana.

U kompaniji je 2013. godina obeležena i po učešću u javnim raspravama o zakonskim i podzakonskim aktima u okviru Zakona o lekovima i Zakona o trgovini. Interdisciplinarna stručnost zaposlenih u Hemofarmu kontinuirano je na raspolaganju državnim institucijama, kako na strateškom, tako i na operativnom nivou, pri izradi ili modernizaciji zakonske regulative u oblasti farmaceutske i srodnih grana industrije. Hemofarm je u redovnom kontaktu i sa predstavnicima lokalnih samouprava u okruženjima u kojima posluje. Cilj rukovodstva Hemofarma jeste postizanje najviših principa poslovanja, kao i usaglašavanje sa međunarodnim zakonodavstvom i EU standardima, radi podsticanja daljeg razvoja domaće privrede.

U 2013. godini započeto je usklađivanje sopstvenog pristupa poslovanju i sa BSCI kodeksom ponašanja (Inicijativa poslovno-društvene saglasnosti), koji predstavlja set principa i vrednosti koji oslikavaju BSCI uverenja i očekivanja od svojih poslovnih partnera. Pored pomenutog kodeksa, sve aktivnosti su usaglašene sa važećim domaćim i međunarodnim pravnim aktima, što se u potpunosti primenjuje i prilikom komunikacije sa svim zainteresovanim stranama.

Sa potrošačima, ali i ostalim zainteresovanim stranama, komunikacija se odvija direktno i putem medija, koja u Hemofarmu predstavljaju važan deo napora da se na tržištu unapredi pozicija odgovorne kompanije u čiji se kvalitet proizvoda može pouzdati.

Za sve zainteresovane obezbeđene su i posebne adrese za primanje sugestija i primedbi – korporativna internet prezentacija na adresi www.hemofarm.com, broj telefona (+381) 013/803100 i mejl adresa svakodobro@hemofarm.com

Analizom tržišta i ispitivanjem potreba potrošača kompanija reaguje i obezbeđuje redovno snabdevanje svojim proizvodima. Kontinuirano sprovodi i istraživanja stručne javnosti – lekara specijalista, lekara opšte prakse i farmaceuta – kako bi se stekao potpun uvid u potrebe i reakcije pacijenata na proizvode. U procesu otklanjanja eventualnih nedostataka i podizanja efikasnosti proizvoda takav pristup predstavlja važan izvor informacija.

Centar za komunikacije otvoren je za sva pitanja novinara i medija, kontinuirano unapređujući odnose sa njima. Centar deluje i proaktivno, te sâm obaveštava javnost o najvažnijim informacijama u vezi sa kompanijom, portfolijem i menadžmentom, čineći Hemofarm transparentnim i posvećenim partnerom.

Prvog juna svake godine, na sâm rođendan, otvaraju se vrata proizvodnih pogona u Vršcu i omogućava svim zainteresovanim građanima da posete Hemofarm i upoznaju se sa poslovanjem kompanije.

Korporativni INtranet jeste najznačajniji kanal interne komunikacije sa zaposlenima, gde se oni, prateći vesti, video-zapise i fotografije redovno informišu o kompanijskim aktuelnostima i aktivnostima. Interni veb-portal predstavlja koristan radni prostor jer tako zaposleni imaju pristup neophodnim korporativnim dokumentima, pravilnicima i sličnim aktima.

Internim e-biltenom *Među nama* prezentuju se vesti o korporativnim aktuelnostima koje imaju značaja za internu javnost. Bilten izlazi kvartalno i putem mejling liste primaju ga svi zaposleni koji imaju pristup računaru. Za radnike zaposlene u proizvodnji, Sektoru održavanja i ostalim sektorima, koji nisu na mreži, svako izdanje se štampa i postavlja na vidno istaknute i lako dostupne oglasne table u prostorijama kompanije. Tako je svima pružena prilika da budu jednako i adekvatno informisani, ali i da se aktivno uključe u izradu internog e-biltena, predlažući teme i aktuelnosti iz domena svog rada.

U Hemofarmu se sve više pažnje posvećuje i komunikaciji sa različitim onlajn ciljnim grupama posredstvom društvenih mreža i ostalih internet i digitalnih kanala komunikacije kao što su Fejsbuk (Facebook), Jutjub (Youtube), Tviter (Twitter), Instagram i drugi. Savremeni kanali komunikacije omogućuju da se dobiju i čuju sve povratne informacije od zainteresovanih strana, ali i da se pokrene aktivan dijalog sa njima.

ČLANSTVO HEMOFARMA

1. Privredna komora Srbije (PKS)

Grupacija proizvođača lekova i Grupacija proizvođača dodataka ishrani – samostalna, nevladina, poslovno-stručna i interesna asocijacija pravnih i fizičkih lica koja obavljaju registrovanu privrednu delatnost.

2. Nemačko-srpsko privredno udruženje u Beogradu (DSW)

– osnovali su 2003. godine Nemačka privredna komora u Beogradu (DIHK) i brojna nemačka preduzeća u Srbiji, kao najveće privredno udruženje koje zastupa mrežu pravnih subjekata aktivnih u bilateralnim poslovnim odnosima između Nemačke i Srbije.

3. Delegacija nemačke privrede u Srbiji (AHK)

– organizacija koja pruža podršku nemačkim firmama prilikom stupanja na tržište Srbije; istražuje potrebe tog tržišta i uspostavlja poslovne kontakte.

4. Savet stranih investitora (FIC)

– poslovno udruženje čija je misija da u potpunosti pomogne Srbiji u prihvatanju i negovanju tržišne ekonomije i uvođenju sistema evropskih vrednosti i standarda.

5. Američka privredna komora u Srbiji (Am Cham)

– neprofitna organizacija čiji je prevashodni cilj uzajamna saradnja i prijateljstvo između Srbije i SAD-a na polju trgovine, ulaganja i ekonomskog razvoja.

6. Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj (NALED)

– jedina poslovna asocijacija koja okuplja predstavnike sva tri sektora društva (kompanije, opštine i nevladine organizacije), radi zajedničkog doprinosa poboljšanju uslova za lokalni ekonomski razvoj i poslovanje u Srbiji.

7. GS1

– vodeća globalna organizacija posvećena kreiranju i implementaciji globalnih standarda i rešenja koja poboljšavaju efikasnost i preglednost u lancu snabdevanja, ali i zahtevima u lancu snabdevanja na globalnom nivou, u svim sektorima.

Lider privrednog ambijenta Srbije

NAGRADE U 2013. GODINI

„Kapetan Miša Anastasijević“

Priznanje „Kapetan Miša Anastasijević“ za 2013. godinu dobila je Hemofarm Fondacija za doprinos razvoju društvene odgovornosti u regionu južnog Banata. Nagrada koja nosi ime uglednog preduzetnika, dobrotvora i zadužbinara iz XIX veka dodeljuje se sa ciljem da pokaže kako u periodu tranzicije i sveprisutne krize ipak postoje pojedinci, preduzeća i ustanove koji uspevaju da idu u korak sa Evropom i svetom, pružajući primer i podsticaj drugima.

Lider privrednog ambijenta

Doktor Ronald Seeliger, generalni direktor Hemofarma, dobitnik je nacionalnog priznanja „Kapetan Miša Anastasijević“ u kategoriji lider privrednog ambijenta Srbije. Priznanje „Kapetan Miša Anastasijević“ jedno je od najuglednijih privrednih i društvenih priznanja u Srbiji koje se dodeljuje u okviru projekta kompanije Media Invent „Put ka vrhu“, sa ciljem da afirmiše društvene i preduzetničke vrednosti, stvaralaštvo i društveno odgovorno poslovanje. Dodeljuje se na osnovu odluke žirija koji čine ugledni predstavnici Privredne komore Vojvodine, Privredne komore Beograda i Fakulteta tehničkih nauka Novi Sad.

Najbolje iz Srbije

Hemofarm je, takođe, dobitnik prestižne nagrade Najbolje iz Srbije, kao najbolji korporativni brend u kategoriji hemija, kozmetika i farmaceutske proizvodi. Akciju pod nazivom „Najbolje iz Srbije“ organizovala je Privredna komora Srbije u saradnji sa Ministarstvom spoljne i unutrašnje trgovine i telekomunikacija i dnevnim ekonomskim listom *Privredni pregled*. Glavni parametri za ocenjivanje brendova bili su tržišno-finansijski kriterijumi, percepcija ispitanika i ocena stručnog žirija. Akcija je pokrenuta sa ciljem da podstakne stvaranje kvalitetnih srpskih proizvoda, da se promovišu najbolji robni i korporativni brendovi iz Srbije, jača njihova tržišna pozicija i izgradi poverenje potrošača i partnera u zemlji i inostranstvu.

POSLOVANJE

kvalitet

direktno generisana vrednost kompanije povećana za 8% u odnosu na 2012. godinu

obim proizvodnje povećan za oko 4% uz rekord od 3.8 milijardi proizvedenih jedinica

ukupno 158 registracionih rešenja, 2,5 puta više nego prethodne godine

počela primena BSCI poslovnog kodeksa

NAJZNAČAJNIJI FINANSIJSKI POKAZATELJI

Bez obzira na turbulentnost na inostranom i domaćem farmaceutskom tržištu, Hemofarm A.D. je uspeo da zadrži stabilnost u svom poslovanju, što je evidentno na osnovu ekonomskih pokazatelja. Uprkos kontinuiranom prisustvu krize, rast prihoda je održan na nivou prethodne godine.

Istovremeno, ostvaren je rast direktno generisane vrednosti za 8 posto u odnosu na 2012. godinu. Ujedno, to ukazuje na ekonomski razvoj Hemofarma, kao i na razvoj zajednice u kojoj posluje.

Struktura prometa

Direktna prodaja trećim licima
(u zemlji i inostranstvu)
12.075.076 hiljada RSD

Tržišta interkompanijske grupe
Hemofarm (Hemomont, Banja Luka,
Rumunija i Hemopharm GMBH)
1.654.702 hiljade RSD

Tržišta interkompanijske
STADA Grupe
9.817.322 hiljade RSD

Ukupno 23.547.100 hiljada RSD
t.j. 208,3 miliona EUR

10 VODEĆIH PROIZVOĐAČA U SRBIJI (JEDINICE) (RX+OTC)		UKUPNO TRŽIŠTE (JEDINICE) 2012 - 2013	
		RAST 2013/2012	UnT* 2013
UKUPNO FARMACEUTSKO TRŽIŠTE U SRBIJI		1,7%	100%
1	HEMOFARM	2,7%	33,7%
2	GALENICA	-6,3%	10,8%
3	ACTAVIS	-2,3%	7,9%
4	ALKALOID	3,8%	6,3%
5	PHARMASWISS	-3,7%	6,1%
6	GLAXOSMITHKLINE	26,6%	2,5%
7	PFIZER	3,7%	2,5%
8	SANOFI	22,9%	2,4%
9	BAYER	3,7%	2,3%
10	KRKA	17,8%	2,2%

Na tržište Srbije je u 2013. godini plasirano 219.000.000 pakovanja različitih preparata Rx i OTC segmenta. Udeo preparata proizvedenih u Hemofarmu iznosi 33,7** posto.

Praktično, svaka treća kutija na tržištu Srbije jeste iz Hemofarmove palete.

Učešće Hemofarmovih preparata na tržištu Srbije raste za nepuna tri procenta (2,7), dok rast ukupnog tržišta u pakovanjima iznosi približno dva posto (1,7), iz čega proizilazi da je Hemofarmov rast veći od rasta ukupnog tržišta.

Vrednost farmaceutskog tržišta Srbije u 2013. godini iznosila je 639.500.000 evra i u poređenju sa podacima za 2012. godinu pokazuje rast za 11 posto. Istovremeno, rast, nešto veći od devet posto (9,1), beleži Hemofarm.

Hemofarm, sa 17,5** posto finansijskog učešća u ukupnom tržištu, predstavlja lidera u toj oblasti.

10 VODEĆIH PROIZVOĐAČA U SRBIJI (EUR) (RX+OTC)		UKUPNO TRŽIŠTE (EUR) 2012 - 2013	
		RAST 2013/2012	UnT* 2013
UKUPNO FARMACEUTSKO TRŽIŠTE U SRBIJI		11%	100%
1	HEMOFARM	9,1%	17,5%
2	PHARMASWISS	6,6%	8,6%
3	GALENICA	6,8%	6,4%
4	ACTAVIS	13,2%	6,1%
5	ROCHE	8%	4,8%
6	NOVO NORDISK	20,3%	4,5%
7	PFIZER	2,4%	4,5%
8	GLAXOSMITHKLINE	11,9%	3,6%
9	SANOFI	22,2%	3,5%
10	ALKALOID	20,9%	3,2%

* UnT – Udeo na tržištu

** Izvor IMS baza

Farmaceutsko tržište iz kategorije Rx preparata uslovljeno je cenovnom politikom koju propisuju Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo trgovine. U tom smislu, cene lekova su, takođe, uslovljene i zvanično odobrene vrednosti, koje određuju ta dva nadležna ministarstva.

FARMAKO GRUPE U SRBIJI (RX+OTC)	UKUPNO (JEDINICE) 2012 - 2013			HEMOFARM UKUPNO (JEDINICE) 2012 - 2013		
	RAST 2013/2012	UnT* 2012	UnT* 2013	RAST 2013/2012	UDEO HF U ATC 2012	UDEO HF U ATC 2013
UKUPNO FARMACEUTSKO TRŽIŠTE U SRBIJI	1,7%	100%	100%	2,7%	33,4%	33,7%
1 C KARDIOVASKULARNI SISTEM	-1,4%	27,7%	26,8%	-1%	40,7%	40,9%
2 N NERVENI SISTEM	0,4%	21%	20,7%	-4,1%	33,5%	32%
3 B KRV I KRVOTVORNI ORGANI	8,2%	11,2%	11,9%	14,8%	45,3%	48%
4 A DIGESTIVNI TRAKT I METABOLIZAM	4,6%	11,1%	11,4%	4%	27,2%	27%
5 M MIŠIĆNO-SKELETNI SISTEM	3,5%	7,4%	7,6%	2,9%	28,7%	28,5%
6 J ANTIINF. LEKOVI ZA SIST. UPOTREBU	1,5%	7%	7%	10,4%	34,9%	38%
7 R RESPIRATORNI SISTEM	1%	6,2%	6,2%	7,6%	18,4%	19,6%
8 D DERMATOLOŠKI PREPARATI	2,8%	2,6%	2,6%	-6,7%	14,3%	13%
9 GG/ URINARNI SIST.&POLNI HORMONI	2,4%	2,3%	2,3%	8,7%	11%	11,7%
10 S SENZORNI ORGANI	-4,9%	1,9%	1,8%	0,5%	27,5%	29%
11 H SIST. HORM. PREP. ISKLJUČUJUĆI POLNE HORM.	7%	0,8%	0,9%	24,6%	11,5%	13,3%
12 L ANTINEOPLASTICI I IMUNOMODULATORI AG	11,3%	0,5%	0,6%	15%	0,2%	0,2%
13 PA /ANTIPARAZITNI PROIZV. INSEKTICIDI I SRED. ZA ZAŠT. OD INSEKATA	-3,9%	0,2%	0,1%		0%	0%
14 V RAZNO	10,5%	0,1%	0,1%	15%	0,2%	0%

Prve četiri farmakoterapijske grupe na tržištu Srbije (kardiovaskularna, neuropsihijatrijska, krv i krvotvorni organi i gastrointestinalna) čine 70 posto ukupnog tržišta u prodanim pakovanjima, što odgovara i epidemiološkoj strukturi terapijskih indikacija.

Kardiovaskularni segment predstavlja vodeći terapijski segment u ukupnom farmaceutskom tržištu Srbije sa 26,8 posto učešća, dok 40,9 posto iznosi Hemofarmovo učešće u tom segmentu.

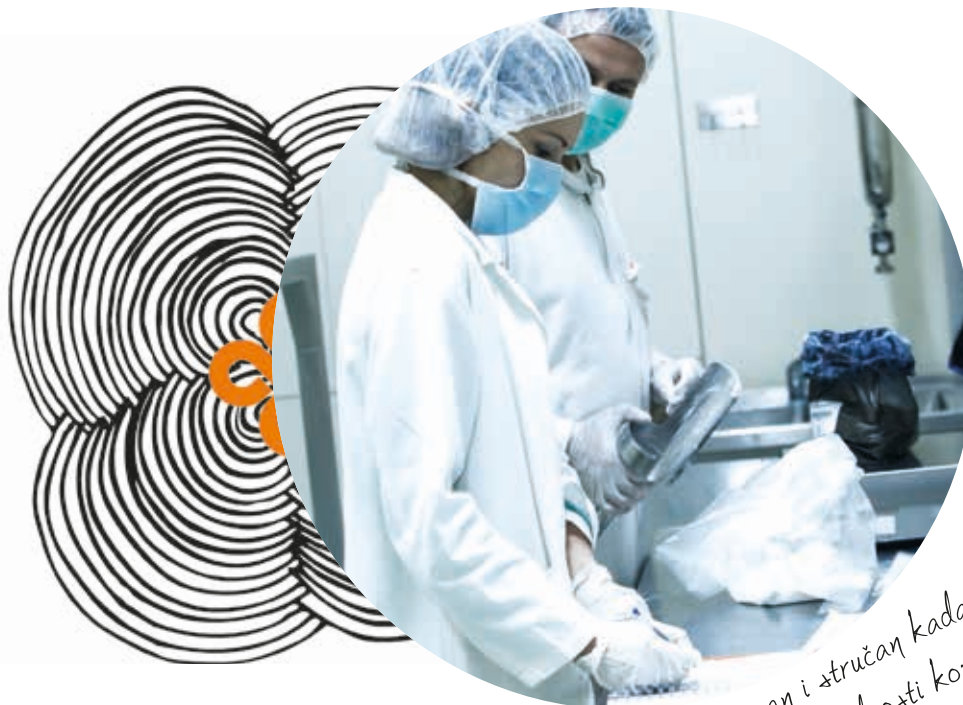
Hemofarm je prisutan u 12 od 14 farmakoterapijskih grupa. Prema prodanim pakovanjima, Hemofarm jeste lider u osam segmenta (A, B, C, J, M, N, R, S), dok u segmentima D i G zauzima drugu poziciju.

Hemofarm jeste najveći izvoznik lekova i jedna od sedam najvećih izvoznih kompanija u Srbiji. U 2013. godini izveo je proizvode u vrednosti od 13.978.708.000 RSD. Kao nosilac licence broj 001 prema Sporazumu sa Upravom carina, Hemofarm A.D. je obezbedio da svoje proizvode plasira na međunarodna tržišta po jednostavnijim procedurama, uz maksimalnu racionalizaciju svih neophodnih resursa, ostvarujući dobre poslovne rezultate. Pored toga, treba istaći i sledeće prednosti koje kompaniji olakšavaju izvoz: Sporazum o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi (CEFTA) i Sporazum o slobodnoj trgovini Srbije i Rusije.

Tokom 2013. godine, Hemofarm je uspešno pojačao prisutnost na stranim tržištima i etablirao prisustvo na novim tržištima. Snažnim marketinškim aktivnostima, logističkim operacijama i u koordinaciji sa distributerima, Hemofarm je napravio veoma važan korak na tržištima kao što su Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Alžir, Libija i dr. Na pomenutim ali i na mnogim drugim tržištima, Hemofarm je, poslujući u skladu sa lokalnim zakonodavstvom, ojačao infrastrukturu farmaceutske industrije.

S druge strane, zahvaljujući stalnom ekonomskom razvoju, kvalitetni farmaceutski proizvodi lako su dostupni potrošačima, ali i svima koji su za njih zainteresovani, koji u Hemofarmu prepoznaju pouzdanu kompaniju.

* UnT – Udeo na tržištu

*Motivisan i stručan kadar kao
jedna od prednosti kompanije*

ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ

U 2013. godini dobijeno je 158 novih registracionih rešenja za plasiranje proizvoda na 11 tržišta, a najviše registracija realizovano je u Crnoj Gori, Srbiji, Bosni i Hercegovini, Makedoniji i Albaniji. U registracionom postupku nalazi se još 99 novih proizvoda, za koje je procedura počela 2013. godine.

Realizovana je registracija četiri nova projekta iz sopstvenog razvoja u Evropskoj uniji: moxifloxacin film-tablete (pet EU tržišta), moxifloxacin infuzije (devet EU tržišta), linezolid film-tablete (šest EU tržišta) i esomeprazol injekcije (šest EU tržišta). Lansiranje lekova na tržište tih proizvoda očekuje se u 2014. i 2015. godini.

U razvojnim i registracionim aktivnostima Hemofarma u fokusu se nalaze kardiološki, CNS, antiinfektivni, kao i proizvodi koji se koriste u onkologiji. Jedan od zacrtanih ciljeva jeste i rad na razvoju inovativnih generičkih lekova, to jest lekova sa dodatnom vrednošću. Posvećenost stručnjaka sa dugogodišnjim i bogatim iskustvom rezultirala je razvitkom jedinstvenog rešenja na tržištu – „one-fi ts-all“. Ta nova farmaceutska forma omogućava aplikovanje proizvoda na dva načina – kao konvencionalnu tabletu ili tabletu rastvorljivu u ustima (orodisperzibilnu tabletu). U Evropsku uniju je 2013. godine plasiran i drugi takav proizvod – rizatriptan. Na tržište EU, u 14 zemalja, plasiran je i novi proizvod – sildenafil, sa različitim sadržajima aktivne supstance 25 mg / 50 mg / 100 mg u formi film-tableta. U Nemačkoj je to prva generička verzija Viagre, dok STADA jedina proizvodi sildenafil od 100 mg koji omogućuje pacijentu podelu film-tableta.

Osvajanje novih tehnologija i njihova praktična primena u laboratoriji prilikom razvoja formulacije i procesa, a potom transfer i optimizacija na pilot-opremi i u proizvodnji jesu garanti nastavka proaktivne strategije razvoja generičkih proizvoda sa dodatnom vrednošću.

Tokom 2013. godine pripremljeni su i predati na obnovu registracije dosijei za 153 proizvoda na 10 tržišta.

OPERATIVNA IZVRSNOST

U Hemofarmu se i u 2013. godini nastavlja sa implementacijom programa operativne izvrsnosti kroz rad na projektima unapređenja u proizvodnji, ali i drugim oblastima poslovanja. Realizuju se takođe i brojne radionice, radi upoznavanja sa principima Lean¹ i Six Sigma² metodologije i pojedinačne uloge menadžmenta i svih zaposlenih u uspostavljenoj infrastrukturi kontinuiranog unapređenja.

U ostvarenju konkretnih ciljeva u oblasti povećanja efikasnosti postojećih procesa koriste se tehnike koje su opisane u Lean i Six Sigma teoriji i koje u praktičnoj primeni vode poboljšanjima, jer se koristi odgovarajući pristup analizi podataka kojima kompanija raspolaže (Six Sigma). Pomenute tehnike pomažu u identifikovanju i eliminisanju gubitaka u različitim oblicima (Lean). Osim stečenih teorijskih znanja i veština usvojenih pri praktičnim vežbama i radu na konkretnim problemima, jedan od ključnih faktora uspeha i pozitivnih rezultata jesu i posvećenost i angažovanost svih zaposlenih koji u projektima unapređenja učestvuju kao lideri i članovi pojedinih timova.

Robustnim programom kontinuiranog unapređenja, koji Hemofarm promovira, svim zaposlenima se nude različiti nivoi sertifikacije, kako bi se obezbedilo njihovo kreativno učešće i kako bi svojim različitim idejama doprineli poboljšanju procesa u kojima svakodnevno učestvuju.

Neki od značajnijih rezultata implementacije Lean i Six Sigma projekata unapređenja u oblasti Hemofarm proizvodnje u Vršcu tokom 2013. godine:

- **optimizacijom procesa** tabletiranja tri od deset „top“ proizvoda u Pogonu čvrstih formi, povećan je kapacitet za proizvodnju oko 84.000.000 tableta, odnosno 52 šarže tih proizvoda godišnje
- **povećanje kapaciteta** 30 posto za proizvodnju efervescentnih formi ubrzanjem procesa tabletiranja za 10 posto i optimizacijom vremena čišćenja prilikom prelaska sa jednog proizvoda na drugi sa osam na pet sati (kraće vreme planiranog zastoja za oko 35 posto)
- **povećanje brzine pakovanja** 40 posto u Pogonu čvrstih formi za 14 proizvoda (obim proizvodnje oko milion i po pakovanja godišnje) izmenom veličine paketa i do 40 posto uštede u pakovnom materijalu promenom koncepta transportnog pakovanja – povećanje iskorišćenja paleta za 67 posto i znatno smanjeni troškovi skladištenja i transporta tih proizvoda namenjenih tržištima Evropske unije
- **Pogon sterilnih proizvoda** – optimizacijom ciklusa sterilizacije opreme ostvareno je povećanje kapaciteta za proizvodnju 20 posto na Odeljenju liofilizata
- **uvođenjem sistema pokretnih rafova**, „mobile racking“ u skladištu pakovnog materijala, povećan je kapacitet tog skladišta sa 2490 na 4424 paletna mesta, odnosno za oko 78 posto, samo u prvoj fazi projekta koja je realizovana u 2013. godini
- **projekti optimizacije potrošnje energenata** – redukcijom kapaciteta postrojenja za proizvodnju prečišćene vode, u skladu sa aktuelnim potrebama Pogona sterilnih proizvoda, smanjeni su gubici i redukovana je potrošnja gradske vode na ulazu u postrojenje za 7 posto dok je iskorišćenje tople otpadne vode parnih kotlova, kao izvora energije za pripremu sanitarne tople vode, u Pogonu sterilnih proizvoda dovelo do smanjene upotrebe tehničke pare za približno 10 tona mesečno.

¹ Lean jeste metoda za unapređivanje procesa koja predstavlja sistematičan pristup identifikovanju i eliminisanju gubitaka (aktivnosti koje ne dodaju vrednost), kontinuirano unapređujući aktivnosti i pretvarajući ih u aktivnosti koje dodaju vrednost. Koncept je nastao u Tojoti pedesetih godina prošlog veka i predstavlja „zdravorazumski“ praktičan pristup rešavanju problema, najpre u smislu identifikovanja i eliminisanja gubitaka u nekom procesu.

² Six Sigma jeste strategija upravljanja poslovanjem koja pomaže kompanijama da smanje troškove i unaprede rezultate svojih procesa uklanjanjem defekata (grešaka). Koncept je nastao u Motoroli osamdesetih godina XX veka. Poboljšava procese vodeći se podacima, upotrebom odgovarajućih alata za analizu i otklanjanje ključnih uzroka problema, uključujući i statističke metode. Strategija je usmerena na smanjenje varijacije u procesima na najmanju moguću meru, zadovoljenje zahteva korisnika i ostvarenje izvrsnosti u proizvodnji, ali i svim drugim oblastima poslovanja – povezuje korisnike i unapređenje procesa rada sa finansijskim efektima.

Milan Zavišić i Nikola Stojanow

NABAVKA

Transparentnost odnosa sa dobavljačima osigurana je centralizovanjem procesa nabavki.

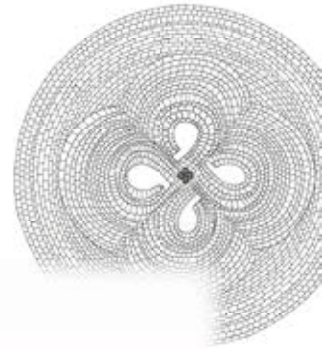
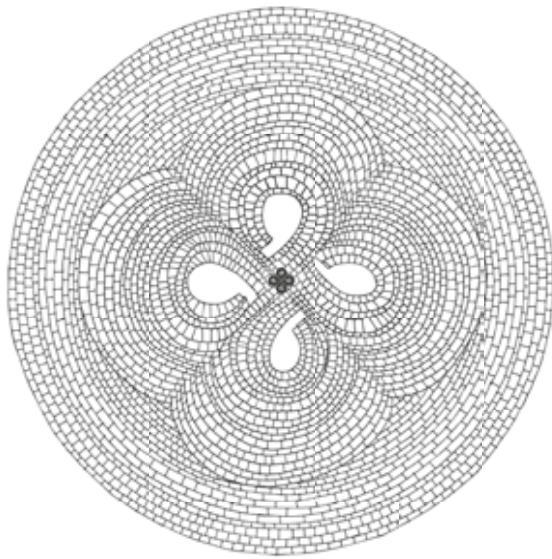
Takav pristup omogućava i veću racionalizaciju samih procesa nabavke. Organizovanje tendera obavezno je za svaku nabavku, a Sektor za nabavke je zadužen da vodi računa o tenderima i nabavkama. U kompaniji postoje definisane procedure za odobravanje novih i praćenje postojećih dobavljača, a prilikom prijema kontroliše se svaka isporučena serija sirovina, pakovnog materijala i ostalih proizvoda i usluga koji jesu predmet nabavke, kao i prateća dokumentacija. Višečlane komisije odlučuju o ishodima tendera, čime su dodatno smanjene mogućnosti zloupotrebe.

Opšti uslovi i odredbe poslovanja istaknuti su na zvaničnom korporativnom sajtu i stoga su dostupni svim zainteresovanim stranama. U 2013. godini nije bilo pritužbi po tom osnovu.

Ukupna vrednost nabavki u 2013. godini bila je nepunih 100.000.000 evra, od čega se približno 20 posto odnosi na nabavke sa domaćeg tržišta.

Najveće učešće u vrednosti nabavki imaju sirovine (oko 64 procenta), dok je učešće ambalaže približno 19 posto. Nepuna trećina od ukupnog iznosa odnosi se na vodećih „top 10“ dobavljača.

Grupa materijala	% učešća domaćeg tržišta
Sirovine	0,54
Ambalaža	54,64
Bulk i GP	12,08
Ostalo	83,82
Ukupno	19,11

UVOĐENJE NOVIH PROIZVOĐAČA POLAZNIH MATERIJALA

Uvođenje novih proizvođača polaznih materijala regulisano je odgovarajućim operativnim postupkom Hemofarma, a motivi za to jesu sledeći:

- obezbeđenje kontinuiteta nabavke (eliminacija rizika jednog odobrenog izvora /2+1 dobavljač i/ili proizvođač za svaki materijal)
- komercijalno-tehnički aspekti nabavke materijala (npr. uštede i slično)
- harmonizacija specifikacija materijala na korporativnom nivou STADA Grupe.

Odobranje alternativnih proizvođača daje se prema usaglašenom i usvojenom planu koji se izrađuje na godišnjem nivou, definišu ga članovi SMMT Hemofarma (Starting material management team), a ažurira se mesečno. Plan se izrađuje, odobrava i realizuje prema listama definisanih prioriteta (transferi, harmonizacija specifikacija, polazni materijali za potrebe ugovorne proizvodnje, „single source“ materijali i materijali sa visokim učešćem u ceni proizvoda).

Uvođenje novog proizvođača odvija se u četiri faze i to:

1. definisanje projekta
2. kvalifikacija alternativnog proizvođača i pokretanje CCP-a (kontrola izmena – Change Control Procedure)
3. tehnološka proba i studija stabilnosti
4. registracija alternativnog izvora, gde je primena moguća³.

Predviđeno je da Hemofarm 2014. godine započne kontrolu, a time i revidiranje svojih dobavljača u skladu sa principima BSCI kodeksa, obezbeđujući neophodan kvalitet poslovanja i fer odnosa u širem društvenom kontekstu.

³ Izvori podataka: Nabavka u 2013. – mesečni i godišnji izveštaji Sektora nabavke; Nabavka po količinama – podaci iz informacionog sistema, SAP; Uvođenje novih proizvođača – operativni postupak Hemofarma.

NABAVKA U SKLADU SA PRINCIPIMA DRUŠTVENE ODGOVORNOSTI I UPOTREBA RECIKLIRANIH ULAZNIH MATERIJALA

Definisani i implementirani Lean i Six Sigma programi za unapređenje proizvodnje na nivou STADA Grupe uokvirili su projekte Six Sigma lidera u procesu nabavke.

Završeni i pokrenuti projekti razvijaju jasno definisan koncept održive i društveno odgovorne nabavke koja, pored maksimizacije cost-benefit odnosa, aktivno unapređuje pozitivne performanse društveno odgovornog poslovanja:

- zaštitu životne sredine
- ekonomski i
- socijalni aspekt.

Prvi primer za to jeste završeni projekat pod nazivom „Uvođenje osnovnih kutija od recikliranog kartona“. Sve faze projekta, do početka realizacije izmene dokumentacije u sistemu kvaliteta, sprovedene su upotrebom odgovarajućih tehnika i alata za analizu različitih aspekata te promene u okruženju farmaceutske industrije:

- regulatorni zahtevi
- evaluacija dobavljača kartonske ambalaže
- uticaj na performanse procesa u proizvodnji i drugim pratećim funkcijama uz pozitivne sinergetske efekte na nivou STADA Grupe.

Osnovne kutije od recikliranog kartona (GD2) imaju identične performanse kao i kutije od nerekicliranog kartona (GC2), što je potvrđeno izvršenim tehnološkim probama. Ispitivanje performansi je sprovedeno najviše za potrebe Pogona čvrstih formi gde je i obim proizvodnje i pakovanja trenutno najveći u regionu Jugoistočne Evrope. Zaključeno je da dodatna ulaganja u proces pakovanja nisu potrebna za realizaciju navedene promene, a prelazak na kutije od recikliranog kartona nema nikakve negativne efekte na performanse proizvodnih procesa, kao ni na kvalitet gotovog proizvoda u celini.

Prilikom proizvodnje recikliranog kartona potrebno je za trećinu manje energije, dve trećine manje vode i za oko 70 posto je smanjena emisija štetnih gasova u odnosu na proizvodnju nerekicliranog kartona.

Godišnja potrošnja nerekicliranog kartona za izradu osnovnih kutija za potrebe Hemofarma iznosi od 2.000 do 2.500 tona, a finalizacijom projekta, preko 80 posto te količine činiće kutije od recikliranog kartona. U 2013. godini je nabavljeno 583.400 komada kutija od GD2 kartona, što je zasad samo nešto više od trećine procenta (0,36) ukupno nabavljenih osnovnih kutij te godine (samo decembar 2013), ali se pun efekat ostvarenih rezultata na projektu očekuje u 2014. godini.

Značaj tog efekta u svetlu korporativne društvene odgovornosti najviše se ogleda i u činjenici da se spasava preko 27.000 stabala godišnje, ili 17 stabala po toni nerekicliranog kartona (US EPA) koji će u buduću biti zamenjen ekološkom varijantom GD2 kartona. S obzirom na to da reciklirani karton ima nižu cenu, znatne su i finansijske uštede.

Pored uvođenja u upotrebu osnovnih kutija od recikliranog kartona, u 2013. godini započeti su, ili su u fazi koncipiranja, i novi projekti u okviru sveobuhvatnog koncepta održivog razvoja u procesu nabavke koji čini deo strategije održivog razvoja na korporativnom nivou. Između ostalog, to su projekti zamene aluminijumskih tuba laminatnim tubama, uvođenje novih CRC zatvarača i uvođenje kartonskih paleta i papirnih traka.

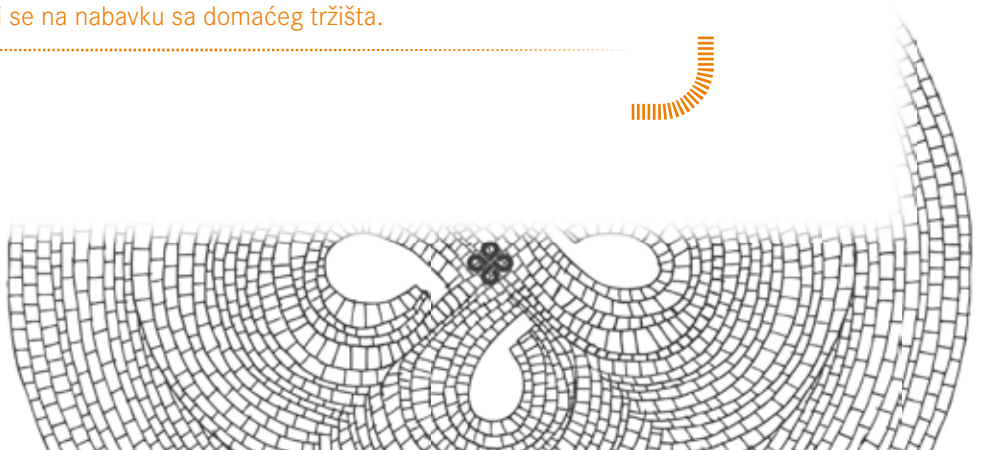
Održiva i društveno odgovorna nabavka

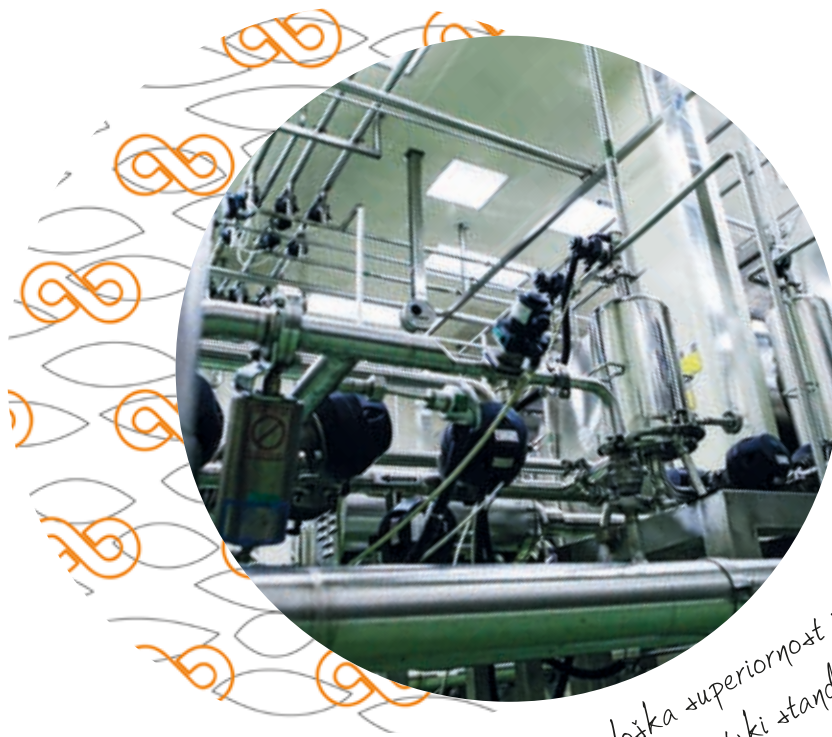

Projekti Sektora nabavke

1 Uvođenje osnovnih kutija od recikliranog kartona Reciklirani materijali štite šume čime Hemofarm spasava 27.000 stabala godišnje	2 Zamena alu - tuba laminatnim tubama domaći dobavljač + 10 posto finansijske uštede
3 Novi CRC zatvarači 15 posto manje plastike	4 Kartonske palete i papirne trake (efekat od 2014)

I pored činjenice da najveće učešće u vrednosti nabavke imaju sirovine (oko 64 posto) koje se zbog specifičnosti industrije gotovo kompletno nabavljaju iz uvoza, približno 20 posto ukupne vrednosti nabavke u 2013. godini odnosi se na nabavku sa domaćeg tržišta.

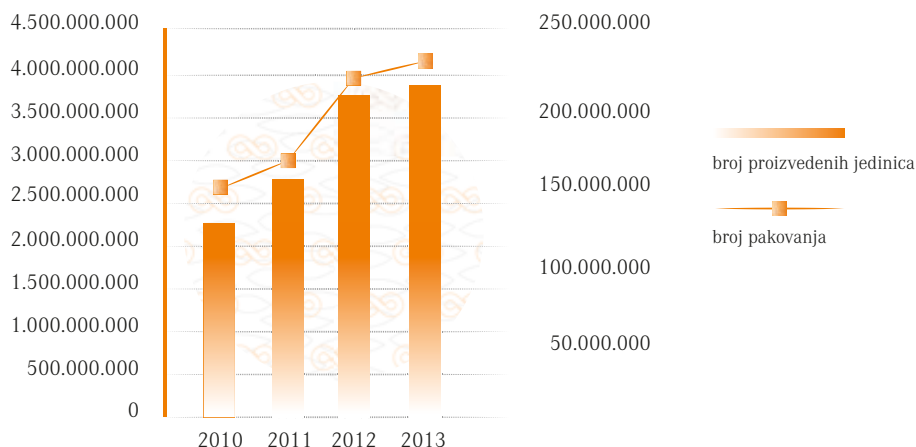

*Tehnološka superiornost i visoki
farmaceutički standardi*

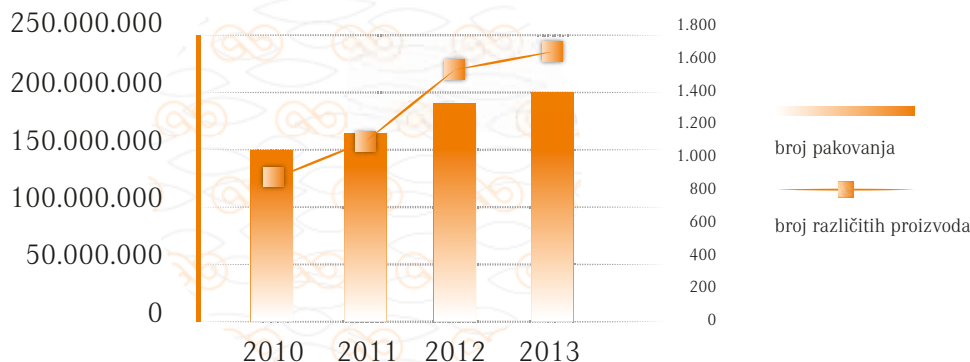
PROIZVODNJA

U Hemofarmu je 2013. godine proizvedeno 3.850.729.301 jedinica proizvoda, što znači da je proizvodnja ostvarila rast nešto veći od četiri procenta (4,1) u odnosu na prethodnu godinu. Doprinos takvom rezultatu dali su svi proizvodni pogoni kako u zemlji tako i u inostranstvu. Proizvodni pogoni Hemofarma sve više proizvode za vrlo zahtjevna evropska tržišta i, na nivou STADA Grupe, predstavljaju najvećeg proizvođača i okosnicu daljeg razvoja. Od ukupnog broja proizvedenih jedinica u 2013. godini približno 3.400.000.000 ili oko 89,5 posto čine čvrste forme – tablete, film-tablete i kapsule (Vršac, Banja Luka i Šabac).

Porast obima u broju proizvedenih jedinica i porast broja pakovanja

Porast obima u broju pakovanja i povećanje kompleksnosti (broj različitih proizvoda)

Svake godine, Hemofarm lansira nove proizvode, kontinuirano unapređujući svoj portfolio, sa ciljem da zadovolji potrebe svojih korisnika i pacijenata. Proizvodnja je fokusirana na najbitnije farmakoterapijske grupe, poput preparata za kardiovaskularne bolesti, antibiotike, oftalmološke, urološke i neuropsihijatrijske preparate, dok se u poslednje vreme akcenat sve više stavlja na razvoj onkoloških lekova. Tokom 2013. godine, Hemofarm je plasirao na tržište i nove Rx i OTC proizvode koji su za kratko vreme postali prepoznatljivi u okviru vodećih farmakoterapijskih grupa.

Važeća zakonska regulativa obavezuje domaće farmaceutske proizvođače da svaku kutiju leka obeleže i Brajevom azbukom. Prvenstveno, to se odnosi na Rx i OTC proizvode koje Hemofarm na takav način obeležava još od 2004. godine, to jest pre nego što je to postala zakonska obaveza. Hemofarm, kao društveno odgovorna kompanija, napravio je i korak više – Brajeva azbuka se nalazi i na dodacima ishrani, kao što su Vitamin C 900 mg, Polivit B i drugi proizvodi.

Prema podacima IMS-a⁴, vodeći Rx preparati na tržištu Srbije, posmatrano po INN-u⁵, a nalaze se u portfoliju Hemofarma jesu: bromazepam, enalapril, fiziološki rastvor, metoprolol, diklofenak, ceftriakson.

⁴IMS jeste međunarodna eksterna baza koja nudi analitičke podatke iz domena svetske farmaceutske industrije. Bazi je moguće pristupiti na osnovu zakupa pristupne licence, što omogućava praćenje trendova prometa farmaceutskih proizvoda na konkretnom tržištu. Bazi se pristupa na adresu sajta <http://www.imshealth.com> i putem instalacije na računaru.

⁵Internacionalno nezaštićeni naziv leka.

U grupi OTC proizvoda nalaze se preparati koji zauzimaju lidersku poziciju na farmaceutskom tržištu Srbije, sa udelom od 10 posto, prema IMS podacima za 2013. godinu. U pitanju su sledeći preparati: Hepathrombin, Pressing, Nafazol, Povidon jod, Panlax, Ranitidin, Febricet, Hemodrops i Gelusil-lac.

Proizvodnja	2012.	2013.
Broj jedinica proizvoda (u 000.000.000)	3,70	3,85
Broj pakovanja (u 000.000)	193,8	200,2
Broj različitih proizvoda	1.635	1.714

U 2013. godini beleži se ne samo dalji rast obima proizvodnje, već i kompleksnosti – proizvedeno je 1714 različitih proizvoda, što je za 79 proizvoda više nego u 2012. godini.

SCORE – reorganizacija i optimizacija lanca snabdevanja

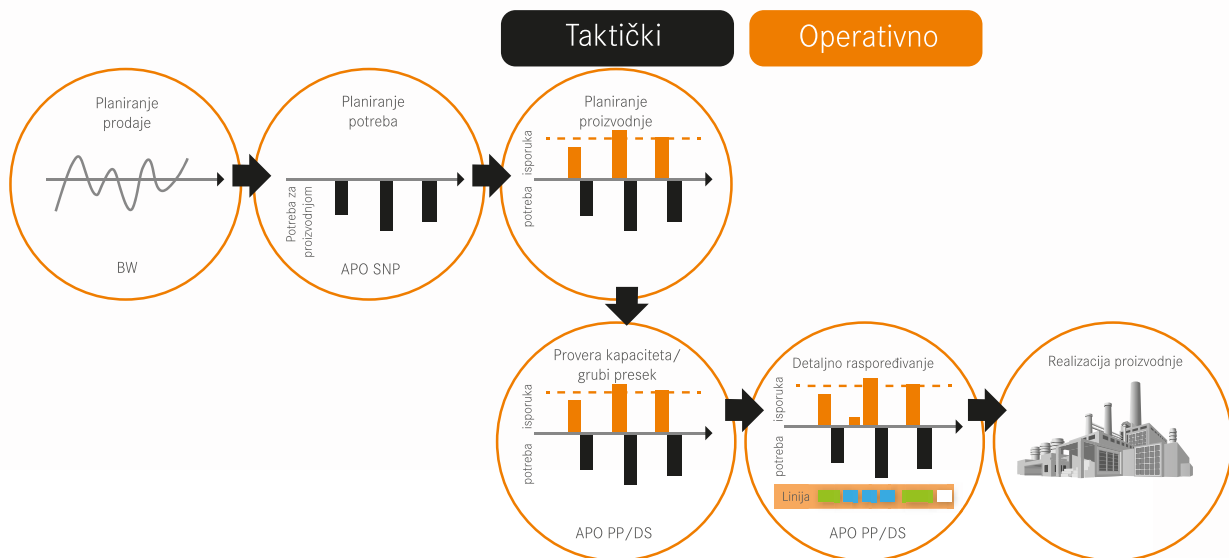
U toku 2013. u okviru SCORE projekta, nakon intenzivnog jednogodišnjeg rada, implementiran je APO⁶ sistem planiranja u domenu planiranja potreba i planiranja proizvodnje. Reč je naime o SAP alatu koji se koristi za planiranje i optimizaciju procesa u lancu snabdevanja, uključujući sve relevantne i međusobno usko povezane funkcije.

Projektom je predviđeno uvođenje centralizovanog planiranja potreba kako za lokalne, tako i za globalne proizvode koji se proizvode i/ili pakuju u Hemofarmovim pogonima.

Benefit takvog načina planiranja jeste njegova transparentnost, blagovremenost i dobra povezanost svih „karika“ u lancu snabdevanja, uz istovremenu proveru kapaciteta i dostupnosti svih potrebnih materijala.

⁶ Planiranje unapred i optimizacija.

Dijagram pokazuje osnove pomenutog projekta i međusobnu povezanost planova prodaje, potreba i proizvodnje.

Navedena organizacija planiranja proizvodnje rezultira boljim uvidom u raspoloživost svakog pojedinačnog resursa na bilo kojoj proizvodnoj lokaciji u okviru Hemofarm proizvodnje, što daje mogućnost preciznijeg planiranja, ali istovremeno i mogućnost da se na vreme prepoznaju potencijalna „uska grla“. Na taj način moguće je dodatno reorganizovati i iskoristiti slobodne kapacitete na drugim odgovarajućim proizvodnim lokacijama ili, ukoliko je potrebno, blagovremeno sagledati potrebe za novim potencijalnim investicijama.

Prilikom planiranja potreba sagledava se da li je planirana količina za proizvodnju optimalna za prodajnu afilijaciju kako u pogledu količine, tako i u pogledu vremena kada će ta količina proizvoda biti dostupna za prodaju, a sve u cilju nesmetane realizacije prodaje što i jeste cilj kompletnog procesa planiranja u lancu snabdevanja.

SKLADIŠTENJE I TRANSPORT

Automatizovano visokoregalno skladište u Vršcu sa 15.840 paletnih mesta jedan je od najmodernijih objekata takve namene na Balkanu. Pored tog objekta, u neposrednoj blizini, nalazi se i skladište infuzionih rastvora sa kapacitetom od 4.200 paletnih mesta koje je povezano sa visokoregalnim skladištem.

Osim toga, tokom 2013. godine, kompletno je modernizovano i skladište pakovnog materijala uvođenjem sistema mobilnih rafova čime je postojeći kapacitet povećan za 99 posto i trenutno iznosi 7.300 paletnih mesta.

Ulazak u posebno ograđene prostore u kojima se čuvaju opasne materije i raspolaganje zalihama narkotika, čije je korišćenje u proizvodnji specifično za modernu farmaceutsku industriju, mogući su tek uz šifru poznatu samo malom broju ovlašćenih lica. U 2013. godini nije zabeležen nijedan slučaj neovlašćenog raspolaganja narkoticima.

Pored skladištenja proizvodnih materijala, Hemofarm takođe brine i o adekvatnom smeštanju i čuvanju svih ostalih pratećih zaliha, neophodnih za tekuće poslovanje (rezervni delovi, potrošni materijal, reklamni materijal i slično). Usled toga, tokom 2013. godine izvršena je kompletna rekonstrukcija i modernizacija skladišnih prostora.

U cilju kvalitetne dostave proizvoda do mreže veletrgoerija, državnih i privatnih apoteka, uz poštovanje zahteva Dobre distributivne prakse GDP-a⁷ tokom 2013. godine Hemofarm je proširio i unapredio svoju mrežu prevoznika. Saradnja sa više kvalitetnih transportnih kompanija omogućava efikasniji odziv na zahteve kupaca uz visok nivo kvaliteta izvršene usluge.

U 2013. godini nije bilo incidenata u skladištima zapaljivih materija, niti slučajeva izlivanja opasnih materija.

⁷ Good Distribution Practice jeste ključna komponenta za osiguranje kvaliteta; zahtev da kompanija uspostavi sistem kvaliteta na način da se proizvodi dosledno obrađuju i čuvaju u skladu sa najstrožim zahtevima regulatora, i da se tako obezbedi kvalitet prilikom skladištenja, transporta i distribucije.

*Upravljanje kvalitetom i sertifikacija
kao potvrda kvaliteta*

KONTROLA KVALITETA

Proizvodnja i plasman efikasnih, bezbednih, a dostupnih lekova čine osnovnu misiju Hemofarma, u čemu posebnu ulogu zauzima kontrola kvaliteta. Sve procedure sistema obezbeđivanja i kontrole kvaliteta, te relevantni procesi rada, usklađeni su sa strogim zahtevima datim u smernicama Dobre proizvođačke prakse (EU GMP⁸), propisima farmakopeja, nacionalne, evropske (EP), američke (USP), britanske (BP), kao i drugih relevantnih farmakopeja i međunarodnih standarda.

Laboratorije (hemijska, mikrobiološka i laboratorija za kontrolu kvaliteta pakovnog materijala) opremljene su najsavremenijom opremom za ispitivanje sirovina, ambalaže i gotovih proizvoda (sterilnih i nesterilnih) prema važećim propisima EP-a, USP-a, BP-a u skladu sa zahtevima ICH⁹ regulative i Dobre proizvođačke prakse.

Tokom 2013. godine implementiran je NOVA EM softver za environmentalni monitoring (praćenje kvaliteta okruženja u proizvodnji) – u svim aseptičnim proizvodnim pogonima. Primenom softvera omogućena je pravovremena obrada rezultata tog monitoringa kao i upravljanje prema dobijenim rezultatima u cilju bolje kontrole kvaliteta okruženja u proizvodnji i pravovremeno preduzimanje odgovarajućih mera.

⁸ Good Manufacturing Practice – odvijanje proizvodnje i testiranja na način koji omogućuje da se obezbedi odgovarajući kvalitet proizvoda.

⁹ International Conference on Harmonisation of Technical Requirements for Registration of Pharmaceuticals for Human Use – Međunarodna organizacija za usklađivanje tehničkih uslova za registraciju lekova namenjenih ljudima.

Kadrovi zaposleni u laboratoriji za kontrolu kvaliteta i pored odgovarajućih znanja i bogatog iskustva neprestano uče i rade na svom daljem usavršavanju, kako bi na adekvatan način mogli da odgovore postavljenim zahtevima. Kontinuirano unapređivanje procesa rada, procedura u skladu sa smernicama EU GMP-a, prema važećim propisima farmakopeja, zahtevima ICH regulative predstavlja obavezu svih zaposlenih u Hemofarmu.

Uspostavljanjem, implementiranjem, dokumentovanjem i održavanjem sistema menadžmenta kvalitetom u skladu sa zahtevima standarda ISO 9001:2008, zakonskim zahtevima i smernicama koje se odnose na proizvodnju i promet lekova i medicinskih sredstava i proizvodnju plastične farmaceutske ambalaže, poštujući principe Dobre proizvođačke prakse, zaposleni u kompaniji prihvataju kao obavezu zadovoljenje potreba korisnika Hemofarmovih proizvoda. Lični razvoj i razvoj proizvodnje koja je usaglašena sa najvišim, svetski priznatim standardima koji se odnose na proizvode farmaceutske industrije, doprinose tom cilju.

Težnje zaposlenih u Hemofarmu da se zadovolje potrebe i očekivanja korisnika sadržane su u Politici kvaliteta koja je dostupna na zvaničnoj korporativnoj internet stranici http://www.hemofarm.com/docs/Politika_kvaliteta.pdf. S tim u vezi, poštuju se i sprovode svi zakonski zahtevi Republike Srbije i međunarodne regulative i smernice koje regulišu oblasti razvoja, registracije, proizvodnje i prometa lekova i medicinskih sredstava, kao i zahtevi i odredbe svih ugovora sa domaćim i inostranim partnerima. Takođe, održavanjem i stalnim poboljšavanjem sistema menadžmenta i naravno kvalitetom ispunjavaju se zakonski zahtevi, zahtevi korisnika, vlasnika, zaposlenih, ugovornih partnera i društva u celini. U Hemofarmu se tako stvara prestižan proizvod, prepoznatljiv u odnosu na konkurentske, a pravo merilo uspeha jeste ocena koju o kompaniji daje korisnik, vrednovanjem njenih proizvoda. Procesima se upravlja sistemski, primenom principa analize rizika, a sve izmene sprovode se kontrolisano.

Neprestano se sprovode prevencija, identifikacija, istraživanje i izveštavanje o neusaglašenostima i preduzimaju se mere za otklanjanje svih uzroka koji mogu da ugroze sigurnost, bezbednost i kvalitet proizvoda. Moguće nezadovoljstvo korisnika se prepoznaje i blagovremeno sprečava, a na svaku pritužbu ili nesporazum reaguje se momentalno i efikasno. Maksimalno se koriste nove tehnologije, materijalni i ljudski resursi, informatički, automatizovani i automatski sistemi.

Kvalifikovanost, proširivanje stručnih znanja, usavršavanje praktičnih iskustava i rad na sopstvenom razvoju svih zaposlenih u Hemofarmu se doživljavaju kao bitni činioci sopstvenog uspeha. Sistem kvaliteta se preispituje i proverava uz stalno poboljšavanje efektivnosti sistema menadžmenta kvalitetom.

Usaglašenost sa zahtevima Dobre proizvođačke prakse i standarda ISO¹⁰ 9001:2008 i ISO 14001:2004 i u 2013. godini potvrđuje se nalazima inspekcijanskog nadzora. Spisak sertifikata koje Hemofarm poseduje dopunjen je u odnosu na 2012. godinu:

- Nemački inspektorat za lekove oblasti Darmštadt – proizvodnja čvrstih formi, injekcionih rastvora i proizvodnja liofiliziranih proizvoda
- Nemački inspektorat za lekove oblasti Hanover – proizvodnja liofiliziranih proizvoda
- Nemački inspektorat za lekove oblasti Saksonija-Anhalt – proizvodnja infuzionih rastvora
- Australijski autoritet za lekove – TGA – proizvodnja injekcionih rastvora
- Ministarstvo zdravlja Republike Srbije – proizvodnja u svim pogonima u Vršcu i Dubovcu
- Državna uprava Ukrajine za medicinske proizvode – proizvodnja infuzionih rastvora i proizvodnja masti.

¹⁰ ISO (International Organization for Standardization) – Međunarodna organizacija za standardizaciju.

Stalna unapređenja procesa proizvodnje i kontrole kvaliteta

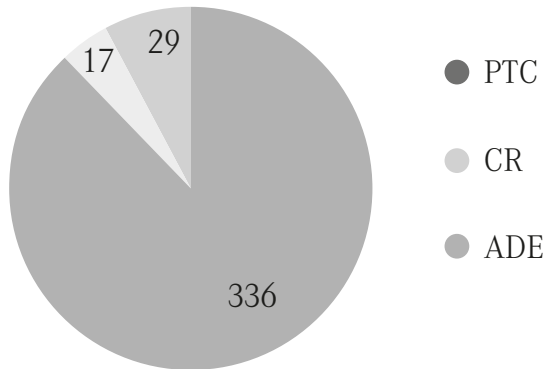
REKLAMACIJE

Upravljanje reklamacijama proizvoda predstavlja aspekt poslovanja koji je od suštinske važnosti za kontinuirano unapređenje procesa proizvodnje i kontrole kvaliteta u kompaniji. U Hemofarmu su utvrđene detaljne procedure kojima se obezbeđuje upravljanje reklamacijama proizvoda.

Reklamacije obično pristižu direktno – telefonski, poštom ili elektronskom poštom, posredstvom Sektora marketinga i prodaje, apoteka i lekara. Primedbe i reklamacije kupaca se mogu prijaviti i na i-mejl adresi zanasekupce@hemofarm.com koja se nalazi na zvaničnom sajtu Hemofarma. Sve informacije prikupljene na taj način izuzetno su važne za unapređenje proizvodnje, za ispitivanja i za sistem kvaliteta, kao i u procesu ispitivanja javnog mnjenja o tome koliko su potrošači zadovoljni.

U Hemofarmu se svaka reklamacija zavodi u posebne delovodne knjige reklamacija nakon čega se sprovodi istraga. Nalazi takve istrage, koja je temeljna i obuhvata proces proizvodnje, ispitivanja i, po potrebi, skladištenja proizvoda, čine osnov za odgovor i iniciraju aktivnosti na otklanjanju uzroka žalbe. S obzirom na to da Hemofarm posluje u skladu sa GMP sertifikatom postoji obaveza da se sva neželjena dejstva na lek, kao i proizvodno-tehničke reklamacije prijavljuju ALIMS-u i mogu se videti na njihovom zvaničnom sajtu.

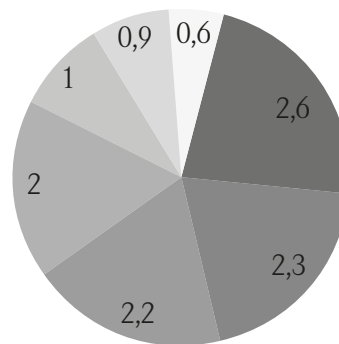
U periodu od 1. januara do 31. decembra 2013. godine zabeležene su ukupno 382 reklamacije za proizvode iz svih proizvodnih pogona Hemofarma A.D.. Od tog broja, 336 reklamacija jeste proizvodno-tehničkih (PTR)¹¹, 17 komercijalnih (CR)¹² i 29 reklamacija je sa elementima neželjenog dejstva leka ADE¹³.

Najviše reklamacija zabeleženo je za proizvode Pogona čvrstih formi u Vršcu i Hemofarma d.o.o. Šabac (Pogon čvrstih formi i Pogon polučvrstih i tečnih formi), što je i očekivano s obzirom na to da proizvodnja u ta tri pogona predstavlja više od polovine ukupne proizvodnje u Hemofarmu.

Broj reklamacija na milion proizvedenih pakovanja

- Hemofarm d.o.o. Šabac
- Hemofarm A.D. Vršac
- Hemomont d.o.o.
- Pogon antibiotika
- Pogon injekcionih proizvoda, Hemofarm A.D. Vršac
- Hemofarm d.o.o. Banja Luka
- Pogon sterilnih proizvoda, Hemofarm A.D. Vršac

Za svaku primljenu reklamaciju Sektor kontrole kvaliteta formira zvanični odgovor na reklamaciju. Svaka reklamacija zavodi se pod posebnim brojem i sadrži podatke poput naziva i serije proizvoda, podnosioca, opisa reklamacije i izveštaja o istrazi. Svi odgovori na reklamacije pažljivo se analiziraju i na osnovu nalaza istrage a u vezi sa procesom proizvodnje, pakovanja, ispitivanja ili rukovanja proizvodima predlažu se mere unapređenja određenog procesa.

U Hemofarmu se preduzimaju sve mere predostrožnosti, propisuju se odgovarajuća poboljšanja, kako ne bi došlo do reklamacija a kontinuirano se radi i na povećanju efikasnosti procesa sprovođenja istrage, ukoliko dođe do reklamacije.

Iako je u 2013. povećan broj reklamacija, one se uglavnom odnose na pakovanje i etiketiranje, a ne na sâm kvalitet i funkcionalnost proizvoda što se prevazilazi u kontinuiranom procesu definisanja i implementiranja odgovarajućih korektivnih i preventivnih mera.

¹¹ Reklamacije koje se odnose na pakovanje i etiketiranje, na oštećenja proizvoda, nepravilnosti na proizvodu, nedostatak pojedinih elemenata pakovanja i slično.

¹² Reklamacije koje se odnose na zakašnjenja u isporuci korisniku, isporuku neodgovarajuće količine proizvoda, neodgovarajući odnos isporučioća prema kupcu ili ugovornom partneru i slično.

¹³ Reklamacije koje se odnose na elemente neželjenog/nih dejstva/ava leka, na sumnju na neželjeno dejstvo, zatim na elemente (podatke) o: interakciji lekova, izloženosti lekovima u toku trudnoće i dojenja, izostanku terapijskog dejstva leka, sumnji u kvalitet leka, predoziranju, medicinskoj grešci, zloupotrebi leka, upotrebi leka kod neodobrene indikacije, neželjenim dejstvima nastalim pri izloženosti leka na radnom mestu i drugo.

Internet korner za zaposlene i posetioce

MARKETING, PRODAJA I REKLAMIRANJE PROIZVODA

Rad Sektora marketinga i prodaje Hemofarma regulišu interna pravila koja poštuju svi zaposleni na nivou STADA Grupe, ali i zakonska i etička pravila koja regulišu prodaju farmaceutskih proizvoda. U Hemofarmu su svi svesni činjenice da odgovoran marketing mora počivati na principima održivosti, posebno zbog inherentnog rizika oblasti u kojoj se posluje, gde nepravilna i nekontrolisana upotreba farmaceutskih proizvoda može biti opasna po život potrošača. Upravo zato, proizvodnja i marketing jesu oblasti kojima se pristupa sa naročitom pažnjom, uz potpuno poštovanje svih relevantnih zakona prilikom reklamiranja Hemofarmovih proizvoda.

Redovno i neometano snabdevanje tržišta jedan je od prioriteta Sektora marketinga i prodaje.

Hemofarm, kao vodeća generička kompanija u Srbiji, ima obavezu da podiže standarde i bude lider pozitivnih promena u okviru farmaceutske industrije i društva u celini. Na primer, tokom 2013. godine, posebna pažnja je posvećena racionalnoj upotrebi lekova kod trudnica i dojilja. Hemofarm je, kao društveno odgovorna kompanija, podržao izdavanje knjige *Primena lekova u trudnoći i dojenju* profesorke dr Aleksandre Mikić-Novakov, uz višestruke benefite kako za stručnu, tako i za opštu javnost:

- verifikovanje
- prepoznatljivost
- bezbednost za pacijente
- podrška projektu je obezbedila publikovanje većeg tiraža, čime opšta javnost dobija priliku da se upozna sa temom
- lekarima praktičarima je olakšan pristup savremenim tumačenjima koja su u skladu sa vodećim terapijskim saznanjima kod primene lekova u trudnoći i dojenju.

Proizvodi Hemofarma prisutni su na tržištu kao proizvodi (OTC) čija je prodaja moguća bez recepta, ali i na tržištu proizvoda (Rx) za čiju je prodaju lekarski recept neophodan. Hemofarm snabdeva tržište svojim proizvodima posredstvom mreže veleprodajnica, državnih i privatnih apoteka.

Hemofarm takođe, organizuje i stručna predavanja za lekare i apotekare kako bi predstavio sve prednosti upotrebe svojih proizvoda u odnosu na konkurenciju. Organizaciju takvih predavanja regulišu stroga interna pravila kompanije i STADA Grupe, ali i brojne zakonske odredbe. Pravila su doneta kako bi bilo omogućeno da na odluku o propisanom leku i terapiji utiče isključivo briga za dobrobit pacijenta.

Prilikom reklamiranja sopstvenih proizvoda u Hemofarmu se poštuju načela i zahtevi internacionalnih kodeksa ponašanja, ali ujedno i pravila STADA Grupe. Kodeksima su pružene smernice u oblastima kao što su marketinški materijali, deljenje uzoraka i saradnja sa zdravstvenim radnicima i njihovim udruženjima. Transparentnost u svim vidovima saradnje jeste osnovni zahtev tih kodeksa.

Ponašanje kompanije u sferi marketinga reguliše i poseban dokument – Pravilnik o oglašavanju. Pravilnikom je uređena oblast oglašavanja u javnoj sferi, kako bi marketinške aktivnosti Hemofarma bile u skladu sa zakonom i normama etičkog ponašanja.

Oblast reklamiranja lekova u Republici Srbiji takođe je uređena i strogom zakonskom regulativom. Tačno je propisano koje vrste lekova, kome i na koji način je dozvoljeno reklamirati. Sektor pravnih poslova reaguje proaktivno prilikom definisanja odnosa sa brojnim poslovnim partnerima kompanije i nadgleda poštovanje pravila u oblasti prodaje i oglašavanja farmaceutskih proizvoda, što je posebno važno jer nepoštovanje propisanih pravila može proizvesti ozbiljne posledice ne samo po kompaniju, već pre svega po zdravlje građana.

Tokom 2013. godine Hemofarm je poslovao u saglasnosti sa svim relevantnim propisima i nije bio kažnjavao za nepoštovanje propisa u vezi sa reklamiranjem proizvoda.

PAKOVANJE PROIZVODA I REPOZICIONIRANJE OTC PREPARATA

Glavni motiv i fokus u Hemofarmu ostaje zadovoljstvo potrošača i praćenje trendova, kako bi bilo moguće uvek spremno i brzo odgovoriti na zahteve tržišta.

Pravila pakovanja, obeležavanja i reklamiranja lekova u Srbiji propisuje Agencija za lekove i medicinska sredstva (ALIMS), koja izdaje odobrenja za svako pojedinačno ambalažno rešenje ili dizajn pakovanja.

Prateći zahteve tržište, globalne trendove i strategiju STADA Grupe, Sektor marketinga i prodaje Hemofarma postavio je veoma ambiciozan zadatak – redizajn i osvežavanje pakovanja OTC proizvoda. Fokusirajući se na potrebe potrošača, bilo je nužno prepoznati, ali i zadovoljiti neophodnost za što boljim pakovanjima OTC proizvoda. S druge strane, osvežena, moderna, atraktivna i privlačna pakovanja predstavljaju još jedan korak ka jačanju OTC proizvodnog programa Hemofarma. Jedan od motiva za redizajn pakovanja bilo je i povećanje bezbednosti potrošača pri korišćenju proizvoda. Jedinstven i prepoznatljiv dizajn pojedinačnog proizvoda svodi na minimum mogućnost mešanja sa proizvodima drugih proizvođača.

Umesto postojeće OTC palete, sa ujednačenim dizajnom pakovanja, gde su proizvodi ličili jedni na druge, potpuno je promenjen pristup i proizvodi su u novom ruhu prezentovani kao posebni OTC brendovi Hemofarma. U julu 2013. na tržište je plasiran i prvi proizvod u novom pakovanju – Hepathrombin krem i gel. Prvi komentari sa tržišta, od stručne i opšte javnosti, bili su veoma pozitivni i ohrabrujući.

Na taj način su zadovoljeni zahtevi tržišta i stručne javnosti. Nove kutije više nisu bele i iste kao što su kutije za lekove koji se prodaju na recept, već vrlo atraktivne u širokom spektru boja i modernom, ali svedenom koloritu, te farmaceuti brže „nađu“ konkretan proizvod na polici i brže usluže pacijenta, jer imaju vizuelnu identifikaciju sa novom kutijom. S druge strane, pacijentima i korisnicima Hemofarmovih proizvoda je lakše da pronađu upravo onaj proizvod koji im je neophodan, a potpisan je, već tradicionalnim, Hemofarmovim kvalitetom.

Sukcesivno, takođe u redizajniranom pakovanju, pojavili su se i sledeći OTC proizvodi: Febricet sirup i tablete, Febricet C (analgoantipiretici), Gelusil lac (antacid), Ranitidin 75 (H2 blokator), Midol 100 (inhibitor agregacije trombocita), Midol 300 (analgoantipiretik), Caffebol (jak analgetik), Ibuprofen 400 (analgetik NSAIL), Hepathrombin H mast i supozitorije (tromboflebitik i antihemoroidalija).

Pored redizajna OTC pakovanja, kao pilot-projekat u sklopu Rx palete, a u saradnji sa specijalizovanom organizacijom GS1, Hemofarm je realizovao postavljanje dejta matriksa (QR koda) na kutiji svog leka. Reč je naime o najsavremenijem načinu praćenja proizvoda kroz distributivni sistem i to na primeru kardiološkog proizvoda – simvastatina. Novi vid praćenja proizvoda kroz njegov životni ciklus podiže bezbednost na viši nivo, te u slučaju bilo kakve nepredviđene okolnosti olakšava preciznije lociranje pojedinačnog proizvoda iz određene serije. Obeležavanje dejta matriksom predstavlja novi svetski standard, koji će i u našoj zemlji u skorijoj budućnosti biti obavezan. Hemofarm je već spreman za punu implementaciju, uz neophodna praktična iskustva i saznanja sa terena, nakon uspešne realizacije tog pilot-projekta.

Dragana Ovčarov

STRUČNA JAVNOST I ZADOVOLJSTVO KORISNIKA PROIZVODA

Kontinuiranom primenom CRM (Customer Relationship Management) sistema, Hemofarm unapređuje dvosmernu komunikaciju sa najvažnijim predstavnicima stručne javnosti – lekarima i farmaceutima. Praktičan poslovni alat omogućava razmenu informacija u vezi sa prometom lekova, a baziran je na odjavama iz veleprodajne baze.

Sistem CRM sadrži opštu bazu podataka za tržišta Hemofarma u vidu praćenja i analitike seta poslovnih operacija, kao što su marketing aktivnosti, frekventnost poseta medicinskih predstavnika lekarima i farmaceutima, kao i menadžment troškova.

Odnos kompanije, s jedne strane, i stručne javnosti (lekara i farmaceuta), s druge, jeste pravno regulisan Pravilnikom o načinu oglašavanja leka, odnosno medicinskog sredstva (Službeni glasnik RS, br. 79/2010) i internim dokumentom Smernice za saradnju sa lekarima/farmaceutima i zdravstvenim/apotekarskim ustanovama. Smernicama su propisana pravila ponašanja i metode kojima se lekarima i farmaceutima mogu predstavljati prednosti proizvoda kompanije Hemofarm u odnosu na konkurentske.

Smernice su u toku 2013. u potpunosti poštovane i primenjivane i u tom periodu nije zabeležen nijedan slučaj kršenja propisanih pravila. Tokom 2013. godine kontinuirano su analizirane i celishodnost i primenljivost smernica, te su u skladu s tim izvršene manje operativno-tehničke korekcije preporuka. Monitoring smernica vrši Sektor interne revizije, na osnovu redovnog godišnjeg plana kojim se definiše broj revizija u toku godine, preduzimaju se, takođe, dodatne kontrole.

Hemofarm sprovodi anonimne ankete i studije koje služe u planiranju i izvođenju marketinških aktivnosti, a u skladu sa pravilima koja propisuje Zakon o zaštiti podataka o ličnosti. O zaštiti i čuvanju tih podataka od neovlašćenog pristupa i korišćenja staraju se zajedno Sektor pravnih poslova i STADA IT Solutions d.o.o.

Proces i pravila čuvanja i upotrebe podataka prikupljenih u naučne ili marketinške svrhe dodatno su regulisani i unutrašnjim pravilima. Za svaki pojedinačni unos obezbeđena je prethodna saglasnost i odobrenje svih učesnika u anketi ili ispitivanju.

Hemofarm A.D. svake godine organizuje anketu kojom se ispituje koliko su klijenti zadovoljni proizvodima kompanije. Anketa je sprovedena tokom novembra 2013. godine. Učestvovalo je ukupno 235 lekara iz četiri regiona cele Republike Srbije: Beograd, Novi Sad, Kragujevac i Niš. Lekari su prisustvovali kontinuiranoj medicinskoj edukaciji. Jedna grupa je pratila predavanja o inhalacionim kortikosteroidima (uglavnom pedijatri i lekari koji rade u dispanzerima), dok je druga grupa lekara bila na edukaciji o urinarnim infekcijama. Anketa je sadržala nekoliko segmenata. Na primer, trebalo je oceniti kvalitet nastupa i komunikacije, te portfolija Hemofarma, optimalno trajanje posete stručnog saradnika i najbolji termin posete lekaru (u odnosu na radno vreme lekara), do prepoznatljivosti/izdvajanja neke od farmaceutskih kompanija/proizvoda.

Rezultati ankete su potvrdili visoku stručnost, poslovnost i profesionalizam kako kompanije, tako i njenih medicinskih predstavnika.

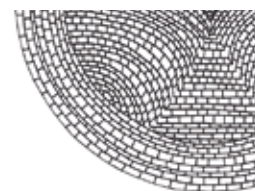
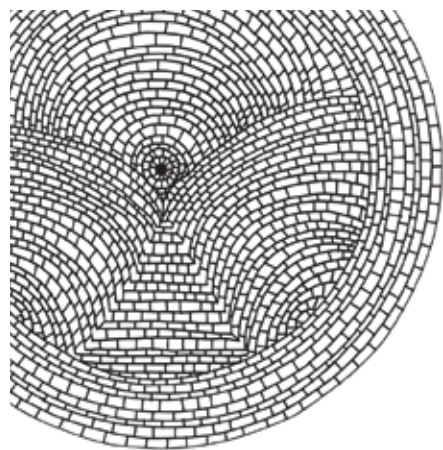
Na osnovu dobijenih rezultata sagledane su smernice za dalju racionalizaciju i efikasnije koncipiranje poslovne komunikacije sa svim stručnim zainteresovanim stranama. Anketa je omogućila sagledavanje svih potencijala za unapređenje saradnje sa stručnom javnošću.

- Prilikom reklamiranja svojih proizvoda Hemofarm poštuje načela i zahteve kako internacionalnih kodeksa ponašanja, tako i pravila STADA Grupe.

- Fokus i glavni motiv ostaje zadovoljstvo potrošača i praćenje trendova, kako bi Hemofarm uvek bio spreman da brzo odgovori zahtevima tržišta.

KORPORATIVNA FILANTROPIJA

brižn**o**st

ukupna investicija od 85.000.000 dinara
u razvoj zajednice u 2013.

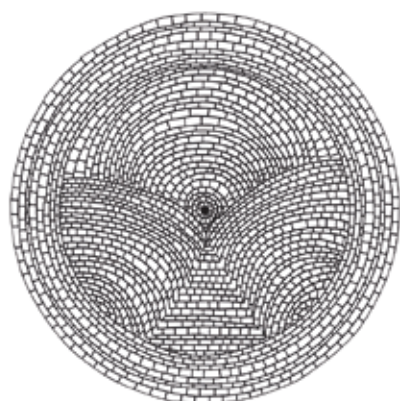
unapređenje institucije porodice i promocija pozitivne roditeljske prakse
u svakom domu kao cilj strateškog partnerstva sa UNICEF-om

donirano u razvoj zdravstva preko 15.000.000 dinara,
4 puta više nego prethodne godine, kroz podršku primarnoj
zdravstvenoj prevenciji i ranom otkrivanju raka grlića materice i raka
dojke kod žena u Srbiji

više od 22.000.000 dinara uloženo u stipendije za razvoj i
podršku mladih i perspektivnih talenata

HEMOFARM FONDACIJA I DOPRINOS OKRUŽENJU

Godine 1993. u Vršcu je osnovana Hemofarm Fondacija, čime kompanija podiže na viši nivo svoja kontinuirana nastojanja da doprinese kvalitetnijem životu pojedinaca, ali i da omogući bolje uslove celokupnoj zajednici. Hemofarm Fondacija predstavlja poseban pravni entitet, neprofitnu organizaciju usmerenu na pružanje podrške onima koji su najveći intelektualni potencijal. Organizuje humanitarne aktivnosti, potpomaže razvoj lokalne i šire zajednice, promovise kulturu i radi na očuvanju kulturne baštine Srbije, kao i na unapređenju i razvoju zdravstva, obrazovanja i znatno utiče na zaštitu životne sredine.

Dugogodišnja podrška obrazovnim institucijama je već prepoznata kao jedan od prioriteta Fondacije, a edukacija je jedan od fokusa koje podržava i STADA Grupa. U 2013. godini Hemofarm Fondacija uložila je više od 85.000.000 dinara za realizaciju brojnih projekata u različitim oblastima širom Srbije.

Razvoj i napredak lokalne zajednice postižu se u partnerstvu sa zajednicom i direktnim investiranjem u određene projekte od šireg društvenog interesa. Podrška Fondacije ogleda se u investiranju u lokalnu infrastrukturu, doniranju humanitarnih udruženja i aktivnosti, očuvanju verske i kulturne tradicije, kao i u brizi o bezbednosti građana i zaštiti životne sredine.

PODRŠKA KULTURI

Hemofarm Fondacija je i 2013. godine nastavila da podržava i pomaže različite kulturne manifestacije ulaganjem više od 18.000.000 dinara u 67 aktivnosti i tako omogućila kvalitetniji i bogatiji kulturni život širom zemlje. Bila je darodavac, već tradicionalno, 19 godina zaredom, prestižne književne nagrade „Vasko Popa“ za najbolju zbirku pesama na srpskom jeziku. Nije izostala ni pomoć realizaciji dugogodišnjih manifestacija kao što su međunarodni festival folklor „Vršački venac“ i pozorišni festival „Vršačka pozorišna jesen“.

Tokom 2013. godine Hemofarm Fondacija je, kao godinama unazad, podržala kulturnu manifestaciju „Zmajevе dečije igre“ u Novom Sadu, republički Festival horova dece i mladih FEDEHO, izložbu stripa mladih umetnika „Moj, tvoj, naš svet“. Fondacija je pomogla i Muzej savremene umetnosti u Novom Sadu, filmove *Jednaki* i *Šekspir u Kremlju*, Banjalučku filharmoniju, Zadužbinu „Dositej Obradović“, *Serbinale* – festival srpske umetnosti u Berlinu, Crnogorsko narodno pozorište, kao i verske zajednice (srpsku pravoslavnu, rusku pravoslavnu, rimokatoličku, rumunsku). Podržala je, takođe, i značajne kulturne ustanove i institucije među kojima su vršačka Gradska biblioteka i Gradski muzej. Jedna od najvažnijih saradnji koje je Hemofarm Fondacija započela 2012. godine a nastavila i 2013. jeste partnerstvo sa Fondacijom Beogradske filharmonije, sa ciljem podrške daljem razvoju najuspešnije kulturne institucije u Srbiji. Unapređenje i razvoj kulture predstavljaju deo strateškog opredeljenja Hemofarm Fondacije, a dugoročna saradnja sa Beogradskom filharmonijom čini jedan od najznačajnijih koraka ka ostvarenju tog cilja.

RAZVOJ ZDRAVSTVA

Hemofarm Fondacija od svog osnivanja konstantno pomaže zdravstvene ustanove i različita udruženja građana, kao što su udruženja – distrofičara, kardiologa Srbije, za borbu protiv raka, šećerne bolesti, multipla skleroze i mnoga druga. Tokom 2013. donirala je više od 15.000.000 dinara u 18 projekata u oblasti zdravstva.

Klinici za psihijatrijske bolesti „Dr Laza Lazarević“ obezbeđeni su lekovi neophodni za svakodnevnu terapiju pacijenata, zahvaljujući donaciji Hemofarm Fondacije koja je potvrdila spremnost na kontinuiranu pomoć i pružanje podrške zdravstvenim ustanovama i institucijama za lečenje pacijenata.

Kliničkom centru Srbije – Klinici za urologiju iz Beograda, Hemofarm Fondacija donirala je neophodna sredstva za adaptaciju odeljenja na I spratu Klinike za urologiju, sa ciljem poboljšanja uslova boravka bolesnika i poboljšanja uslova rada zaposlenih na odeljenju. Odeljenju kardiologija III donirala je portabilni EKG aparat. U okviru akcije „Bitka za Urgentni centar“ koja je pokrenuta sa ciljem podizanja svesti stanovništva o neadekvatnoj opremljenosti te zdravstvene ustanove potrebnom medicinskom opremom, Hemofarm Fondacija učestvovala je kupovinom dva specijalna medicinska kreveta. Hemofarm Fondacija pomogla je, takođe, i Kliničkom centru Banja Luka opremanjem ginekološke sale, a Institutu za fiziologiju beogradskog Medicinskog fakulteta obezbedila finansijska sredstva za naučnoistraživačke radove. Podržana je aktivnost Fondacije za promociju zdravlja MobiMed za realizaciju projekta „Kalendar mog zdravlja“ sa ciljem očuvanja i unapređenja reproduktivnog zdravlja žene promovisanjem tačne, pouzdane i personalizovane informacije o zdravlju, preko sms servisa, društvenih mreža i internet sajta. Projekat je razvijen u okviru nacionalnog programa „Srbija protiv raka“, uz podršku Ministarstva zdravlja Republike Srbije.

Pored sistemskog delovanja u podršci zdravstvu, koje se ogleda u projektnim aktivnostima Hemofarm Fondacije, Sektor marketinga i prodaje Hemofarma takođe nastoji da strateškim donacijama unapredi domaći zdravstveni sistem. Kompanija Hemofarm, kao društveno odgovorna institucija, otvorena je za pružanje donacija ustanovama javnog zdravlja kako bi pomogla unapređenju zdravlja građana. Najznačajniji deo donacija odnosi se na donacije u lekovima, ali Hemofarm takođe donira i medicinsku opremu, potrošni materijal i ostalu opremu neophodnu za funkcionisanje zdravstvenih centara i apoteka.

Način donacije uređen je unutrašnjim pravilima, kao i zakonskim rešenjima, kako bi odluke bile donete na transparentan i objektivna način.

Hemofarm A.D. je pored toga, u ukupnom iznosu od 6.700.000 dinara, sklopio u 2013. godini 162 donatorska ugovora, od čega 16 u novcu i/ili namenskoj opremi (adaptacija prostorija, medicinski aparati i drugo).

MLADI TALENTI I OBRAZOVANJE

Hemofarm Fondacija je tokom 2013. godine uložila više od 26.000.000 dinara u programe stipendiranja za 185 srednjoškolaca i studenata. Pomenuti programi namenjeni su studentima na univerzitetima i fakultetima čiji je osnivač Republika Srbija, učenicima srednjih škola u Vršcu i studentima, deci zaposlenih radnika u Hemofarmu A.D. Pomogla je i učešće talentovanih učenika i studenata na međunarodnim takmičenjima, treninzima i edukacijama u inostranstvu, a organizovala je i konkurs za izuzetne uspehe tokom školovanja. Na tom konkursu su sa tri mesečne stipendije nagrađeni najuspešniji studenti prirodnih nauka na osnovnim, master i doktorskim studijama.

Edukacija i unapređenje nauke i obrazovanja jesu veoma važne stavke u aktivnostima Hemofarm Fondacije. Želja i namera u Hemofarm Fondaciji jeste ta da se najbolji mladi ljudi zadrže u zemlji i da se omogući što kvalitetnije obrazovanje onima koji predstavljaju budućnost društva.

Pored stipendija najtalentovanim mladim ljudima, Hemofarm Fondacija godinama pomaže funkcionisanje obrazovnih ustanova, obezbeđujući sredstva za opremanje i renoviranje tih ustanova, ali i, kao što je već rečeno, učešće najboljih studenata i učenika na međunarodnim seminarima, treninzima i edukacijama u zemlji i inostranstvu.

U 2013. godini, Hemofarm Fondacija donirala je više od milion i po dinara za 25 aktivnosti u domenu nauke i obrazovanja.

Pružajući podršku obrazovanju i pomažući u podizanju kvaliteta obrazovanja, Fondacija bez naknade izdaje svoje prostorije Muzičkoj školi „Josif Marinković“ u Vršcu. Prostorije se koriste za vežbanje i izvođenje praktičnog dela nastave. Vrednost te donacije iznosi više od milion dinara na godišnjem nivou. Hemofarm Fondacija je pomogla i udruženju „Mlada družina“ – bili su predstavnici srpske studentske delegacije na forumu mladih lidera održanom u Ruskoj Federaciji. Podržala je i Lotos teatar – mladi za mlade, koji je organizator raznih aktivnosti za školarce sa ciljem preveniranja bolesti zavisnosti, Udruženje studenata tehnike Evrope BEST, za inženjersko takmičenje u Sofiji, kao i tradicionalno održavanje manifestacije „Carstvo za drugarstvo“, za čake prvake opštine Vršac.

Školi za osnovno i srednje obrazovanje dece sa posebnim potrebama „Jelena Varjaški“ iz Vršca obezbeđena je gumena podloga za dečije igralište i kupljene su specijalne sprave, osnovnim školama „Jovan Dučić“ i „Drinka Pavlović“ iz Beograda donirana su sredstva za opremanje kabineta nemačkog jezika, a Hemijskom fakultetu u Beogradu za održavanje izložbe u Muzeju hemije.

PODRŠKA NAJUGROŽENIJIM SOCIJALNIM GRUPAMA

Hemofarm Fondacija aktivno radi na poboljšanju uslova života najugroženijih socijalnih grupa u našem društvu. U Temišvaru je 2013. potpisan Ugovor sa Asocijacijom romskih žena za pomoć deci u okviru IPA programa prekogranične saradnje Rumunija–Srbija. Projekat nosi naziv „Jednake društvene mogućnosti“ i usmeren je na inkluziju Roma u Srbiji i Rumuniji.

Najveći humanitarni poduhvat Hemofarm Fondacije u 2013. godini svakako jeste strateško partnerstvo sa Unicefom, čemu je Fondacija pristupila kako bi bila omogućena realizacija projekta u okviru nacionalne kampanje za smanjenje nasilja nad decom u porodičnom okruženju i kako bi bila pružena podrška pozitivnom roditeljstvu. Hemofarm Fondacija tim projektom investira u širenje institucije porodice, kako bi pozitivna roditeljska praksa postala norma u svakom domu.

Nastavljeni su programi podrške domovima i drugim institucijama u Somboru, Beloj Crkvi, Beogradu i Pančevu koje brinu o deci bez roditeljskog staranja.

Za 65 aktivnosti humanitarnog karaktera Hemofarm Fondacija je donirala više od 14.000.000 dinara. Fondacija je podržala i aktivnosti udruženja koja rade na poboljšanju socijalnog položaja građana sa teškim oboljenjima ili invaliditetom.

Podržan je SOS telefon za žene i decu žrtve nasilja iz Beograda, Centar za personalnu asistenciju osoba sa invaliditetom „Živeti uspravno“ iz Novog Sada, Udruženje „Zvončica“ iz Beograda za rad u psiho-socijalnim radionicama sa decom koja se nalaze na hemioterapiji na Institutu za majku i dete „Dr Vukan Čupić“, Incest trauma centar iz Beograda i Savez paraplegičara i kvadrilegičara Srbije.

Doprinos Hemofarm Fondacije

RSD 2012

RSD 2013

Razvoj zdravstva

4.009.736,00 u 8 akcija

15.502.411,81 u 18 akcija

Podrška kulturi

13.576.376,00 u 34 akcije

18.044.247,89 u 67akcija

Stipendije

36.631.400,19¹⁴ / 227 stipendista

22.878.269,00 / 185 stipendista

¹⁴ Uvedeni su viši kriterijumi za dodelu stipendija za decu zaposlenih u Hemofarmu.

LJUDSKI RESURSI

kvalitet

razvoj zaposlenih kao strateški fokus kompanije - broj obuka (3.449) i investicije u edukaciju (326.192 EUR) udvostručeni u odnosu na 2012.

posebna pažnja za polnu ravnopravnost - 51,8% žena u menadžmentu kompanije

briga za zaposlene, uz najviši nivo bezbednosti i zdravlja na radu, potvrđeni kroz uvođenje međunarodnog standarda OHSAS 18001

broj povreda smanjen za 25% u odnosu na prethodnu godinu

Zaposleni kao jedan od najvažnijih resursa kompanije

STRATEŠKI CILJEVI I ODNOS PREMA ZAPOSLENIMA

Hemofarm se razvija u pravcu moderne i dinamične kompanije, a jedan od najvažnijih resursa jesu zaposleni. Realizacijom ličnog i profesionalnog potencijala zaposleni doprinose ostvarenju organizacionih ciljeva. Stoga je visokokvalifikovan i kvalitetan kadar jedan od najvažnijih prioriteta kompanije.

Čelni ljudi Hemofarma žele da kompanija bude prepoznata kao najpoželjniji poslodavac tako što će, između ostalog, biti uspešna kompanija i u domenu upravljanja ljudskim resursima.

U Hemofarmu se kontinuirano ulaže u razvoj zaposlenih. Kada je reč o profesionalnom razvoju zaposlenih, strateški fokus usmeren je kako na promociju tako i na rad na usvajanju kompanijskih vrednosti, na dalje jačanje organizacione kulture, kao i na unapređenje sistema nagrađivanja onih zaposlenih koji rezultatima sopstvenog rada inspirišu druge kolege i rade na unapređenju svog poslovnog okruženja. Stvaranje uslova za uspostavljanje balansa između profesionalnog i privatnog života takođe je postavljeno kao jedan od prioriteta.

U 2013. godini, započeta su dva značajna projekta u oblasti ljudskih resursa. Projekat evaluacije radnih mesta u cilju obezbeđenja interne jednakosti po međunarodno priznatoj metodologiji Mercer. Takođe, kako bi se identifikovale i osnažile kompetencije zaposlenih, započet je projekat kreiranja kompetencija za sva radna mesta. Završetak tih projekata planiran je za drugu polovinu 2014. godine.

Prva faza uvođenja HR SAP modula završena je u 2013. godini. Takozvani go live počeo je u aprilu za četiri modula: organizaciono upravljanje, personalna administracija, zarade i upravljanje vremenom.

Rezultat tog projekta jeste unapređenje protoka informacija, sistematsko upravljanje podacima o zaposlenima i kvalitetna priprema za uvođenje ostalih modula za razvoj zaposlenih. Početak ostalih modula koji se odnose na razvoj zaposlenih očekuje se u 2014. godini.

U saradnji sa kompanijom Infostud i nezavisnom agencijom, a u cilju kontinuiranog razvoja, u Hemofarmu je u 2013. godini sprovedena anketa o tome koliko su zaposleni zadovoljni. Rezultati ankete i konkretne mere za unapređenje biće poznati početkom 2014. godine.

PRAVO NA RAD, STRUKTURA I OPŠTI PODACI

Hemofarm jeste kompanija koja brine o svojim zaposlenima. Na dan 31. decembra 2013. godine kompanija je imala 1.648 zaposlenih. Od ukupnog broja zaposlenih, 121 radnik bio je angažovan po ugovoru na određeno vreme, a dvoje radi sa skraćenim radnim vremenom.

Kompanija do sada nije imala slučajeve radnog angažovanja maloletnih radnika. Minimalna bruto zarada u Hemofarmu jeste iznad minimalne zarade u Srbiji.

Kada je reč o pravima i obavezama zaposlenih, u Hemofarmu se ne pravi razlika između zaposlenih angažovanih po osnovu ugovora na određeno i ugovora na neodređeno vreme. Od ukupnog broja zaposlenih 56,19 posto čine žene, a udeo žena u rukovodećim pozicijama iznosi 59,46 posto. U kompaniji su za istovetna radna mesta određene jedinstvene zarade, bez obzira na pol zaposlenog radnika.

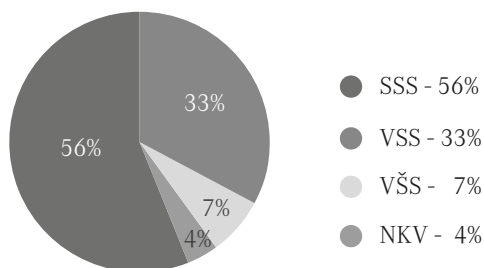
Ugovor	muškarci		žene	ukupno		
neodređeno	682		845	1527		
određeno	40		81	121		
Total	722		926	1648		

Ugovor	2012			2013		
	muškarci	žene	ukupno	muškarci	žene	ukupno
menadžment	55	72	127	40	43	83
ostali	690	865	1555	682	883	1565
Total	745	937	1682	722	926	1648

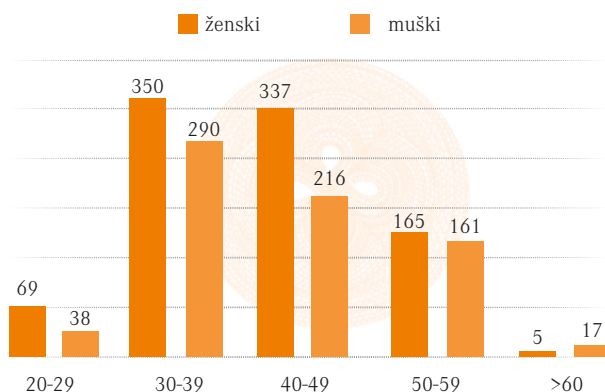
Kompaniju je tokom godine napustilo ukupno šezdeset i troje radnika, što iznosi skoro četiri procenta (3,82) od ukupnog broja zaposlenih.

Starost	<30		30-50		>50		Total	
	novoprmljeni	napustili kompaniju	novoprmljeni	napustili kompaniju	novoprmljeni	napustili kompaniju	novoprmljeni	napustili kompaniju
muškarci	21	4	17	13	1	9	39	26
žene	22	6	22	14		17	44	37
Ukupno	43	10	39	27	1	26	83	63

Kvalifikaciona struktura

Starosna / polna struktura

Odsustvo zbog održavanja trudnoće ili porodijskog bolovanja ne predstavlja zaposlenima prepreku pri povratku na posao. U toku 2013. godine ukupno je 65 zaposlenih radnica bilo na porodijskom odsustvu. Nakon završenog porodijskog odsustva, u 2013. godini sve porodilje su se vratile na posao.

Zaposleni koji su imali pravo na odsustvo radi nege deteta 2013.		Zaposleni koji su iskoristili pravo na odsustvo		Očekivani broj zaposlenih za povratak sa odsustva		Zaposleni koji su se vratili na posao posle odsustva		Zaposleni koji su se vratili na posao posle odsustva i zaposleni su i 12 meseci kasnije	
muškarci	žene	muškarci	žene	muškarci	žene	muškarci	žene	muškarci	žene
/	65	/	65	/	65	/	29	/	u toku

Hemofarm predstavlja kompaniju u kojoj se sa ponosom zauzima stav da je pravo na rad univerzalno i zato se pri zapošljavanju vodi računa samo o jednom kriterijumu - o profesionalnoj kompetentnosti. U radnom okruženju, u Hemofarmu se primenjuje politika nulte tolerancije za svaki oblik diskriminacije po osnovu polne, nacionalne, verske ili bilo koje druge razlike.

Tokom 2013. godine nije pokrenut nijedan postupak protiv kompanije po osnovu polne, nacionalne, verske ili nekog drugog vida diskriminacije.

U 2013. godini nije zabeležen nijedan slučaj mobinga. U istoriji kompanije zabeležena su samo dva slučaja pokretanja postupka po osnovu povrede Zakona o sprečavanju zlostavljanja na radu od kojih je jedan sudski odbijen kao neosnovan, a drugi je u sudskoj proceduri.

Važno je istaći, kada je reč o mobingu, da kompanija svojim zaposlenima nudi punu pravnu zaštitu i podršku.

SINDIKALNA ORGANIZACIJA

Hemofarm neguje pravo svojih zaposlenih na samoorganizovanje. U okviru kompanije deluju dve sindikalne organizacije. O zainteresovanosti zaposlenih da uzmu aktivno učešće u zaštiti svojih prava i da rade na njihovom poboljšanju govori i podatak da se članstvo većinskog samostalnog sindikata uvelo sa 1.290 u 2012. godini, ili 77 posto na 1304 člana, što čini 79,13 posto od ukupnog broja zaposlenih, uprkos ukupnom smanjenju broja zaposlenih.

Zaposleni u kompaniji ostvaruju puno pravo na sindikalno udruživanje.

Kolektivnim ugovorom se, pored obaveza koje zaposleni imaju tokom trajanja radnog odnosa u kompaniji, definišu i sva prava koja oni ostvaruju stupanjem u radni odnos sa poslodavcem. Zakonom o radu Republike Srbije, kolektivni ugovor se primenjuje na sve zaposlene u kompaniji.

Kolektivnim ugovorom, svim zaposlenima je obezbeđen regres za godišnji odmor, koleginicama je obezbeđen poklon za 8. mart, a za decu zaposlenih se za novogodišnje praznike organizuje proslava sa podelom paketića.

U skladu sa kolektivnim ugovorom, zaposlenima se kao vid nagrade za neprekidni rad u Hemofarmu dodeljuju i jubilarne nagrade, koje nisu samo zahvalnica zaposlenima za njihovu lojalnost i predan rad na izgradnji Hemofarma, već i podsticaj da svojim talentom i veštinama još više doprinose ostvarivanju boljih poslovnih rezultata kompanije.

Iznos jubilarnih nagrada (RSD)	
10 godina	39.520,00
15 godina	52.692,00
20 godina	79.038,00
25 godina	92.211,00
30 godina	105.384,00
35 godina	131.730,00

Prilikom odlaska u penziju, za utvrđivanje i isplatu otpremnine u obzir se uzima bruto prosečna zarada na nivou kompanije ili visina prosečne zarade zaposlenog u poslednja tri meseca, u zavisnosti od toga koja je opcija povoljnija za zaposlenog.

Shodno Zakonu o radu, u slučaju potrebe za promenom radnog mesta, zaposleni dobija ponudu i treba da se izjasni da li prihvata aneks ugovora o radu i za to ima rok od osam radnih dana.

Razvoj znanja i vještina kao jedan od prioriteta kompanije

EDUKACIJA I PROGRAMI ZA STIMULACIJU ZAPOSLENIH

Zaposleni su u toku 2013. godine, prošli ukupno 3449¹⁵ eksternih i internih obuka. Približno, to je dvostruko više nego u 2012. godini kada je bilo 1.858 obuka. Tokom godine najviše je bilo internih obuka za novozaposlene radnike, ali i različitih obuka za nove operativne postupke. Zaposleni su, takođe, pohađali mnogobrojne stručne eksterne obuke, kao i „soft skills“ treninge.

U 2013. godini, na nivou cele Hemofarm grupe, u eksterne edukacije uloženo je više od 350.000 evra, dok je na nivou Hemofarma A.D. to iznosilo više od 326.192 evra, što je dvostruko više nego u 2012. godini.

Svi novozaposleni, ukupno 83 u 2013. godini, prošli su obuku u skladu sa procedurom uvođenja u posao koja traje najkraće dva meseca, uz praćenje i procenu njihove adaptacije.

¹⁵ Jedinica mere jeste obuka po jednom zaposlenom; isti zaposleni su pohađali više obuka, u skladu sa zahtevima poslovne pozicije.

U Hemofarmu se posebno neguje kultura nagrađivanja zaposlenih koji svojim dodatnim zalaganjima na radnom mestu doprinose efikasnom i efektivnom razvoju kompanije.

Svrha sistema nagrađivanja zaposlenih jeste u tome da se najtalentovaniji i najvredniji zaposleni zadrže u kompaniji, jer oni predstavljaju ključni faktor u pozicioniranju kompanije kao poželjnog poslodavca.

U 2013. godini u Hemofarmu je nastavljeno sa razvojem identifikovanih talenata u skladu sa započetim projektom iz 2012. godine. U kompaniji je omogućen dalji razvoj talenata ciljanim edukacijama u oblasti menadžmenta, kao i učešće u različitim projektima u organizaciji Centra za komunikacije i Sektora ljudskih resursa. Na tribini koja je organizovana početkom juna 2013, posebno za tu priliku, talenti su zaposlenima predstavili stečene veštine, a generalnom direktoru i direktorima organizacionih celina i sektora su nakon tribine izložili svoje ideje za unapređenje poslovanja. Talenti su posebno izdvojili i naglasili značaj dvosmerne komunikacije na svim nivoima u Hemofarmu, prikazujući kratke video-zapise sa primerima dobre i loše komunikacije. Dalje inicijative i konkretne aktivnosti očekuju se u narednoj godini. Svi zaposleni u Hemofarmu dobijaju formalnu povratnu informaciju o svom radu.

Na osnovu Pravilnika o definisanju okvira za utvrđivanje zarada i drugih primanja, zaposleni koji tokom redovnih mesečnih evaluacija pokažu izuzetne rezultate imaju pravo na jednokratno uvećanje svog ličnog dohotka u iznosu od 10 odsto od svoje osnovne mesečne zarade.

Zaposleni na ključnim pozicijama pripremaju i plan karijere, koji podrazumeva postavljanje i ostvarivanje ciljeva. Takođe, u cilju osnaživanja kompetencija menadžmenta i postavljanja daljih planova za razvoj aktivnog liderstva, u 2013. godini je urađena i evaluacija 360 stepeni za menadžere. U zavisnosti od rezultata koji se očekuju u 2014. godini, pripremiće se plan razvoja i preduzeti konkretne aktivnosti, a cilj je da taj vid evaluacije postane kontinuirana praksa u svrhu razvoja.

Kompanija podstiče zaposlene da koriste prednosti dodatnog penzionog osiguranja. Shodno generalnom ugovoru o dobrovoljnom penzijskom osiguranju zaposlenih, kompanija će uplaćivati 2.000 dinara mesečno zaposlenima koji se opredele da iz svojih sredstava uplaćuju najmanje 1.000 dinara, a koji su u neprekidnom radnom odnosu duže od tri godine, ili se zapošljavaju na neodređeno vreme od prvog radnog dana u kompaniji. Cilj je da se svakom zaposlenom omoguće dobri uslovi za život tokom radnog veka, ali i posle odlaska u penziju. Drugi cilj jeste da se tim benefitom podstiče lojalnost kompaniji.

Kompanija obezbeđuje i jednokratnu naknadu za svako rođeno dete, kao i pomoć u novcu i školskom priboru za decu samohranih roditelja.

O svojim zaposlenima u Hemofarmu brinu i kada odu u zasluženu penziju. Iz Fonda solidarnosti, penzionerima se može pružiti pomoć u nabavci lekova i obavljanju laboratorijskih analiza u visini do četvrtine prosečne bruto zarade na teritoriji Republike Srbije. Pomoć se daje i u slučaju smrti penzionisanog zaposlenog do polovine neoporezovanog iznosa.

U Hemofarmu pružaju različite vrste usluga Udruženju penzionera Hemofarma i obezbeđuju mesečne donacije, kako bi Udruženje moglo nesmetano da funkcioniše.

Svake godine, povodom rođendana kompanije, organizuje se prijem za Hemofarmove penzionere i tako se zaposlenima pruža prilika da u međusobnom druženju saznaju više o tome kakav je Hemofarm bio nekad, a kakav je sad.

*Dobar timski duh i
podrška kolega*

BEZBEDNOST I ZDRAVLJE NA RADU

Hemofarm A.D. se obavezuje da omogući bezbedno i zdravo radno okruženje za sve svoje zaposlene radnike, podizvođače, dobavljače i posetioce, što se postiže primenom preventivnih mera. Kontinuiranim sprovođenjem obuka, ispitivanjem uslova radne sredine, periodičnim održavanjem i ispitivanjem opreme za rad i stalnim unapređenjem i nadzorom moguće je ostvariti bezbednu sredinu i prevenirati povrede ili nastanak bolesti.

Briga za zaposlene i odgovornost za njihovo bezbedno i zdravo radno okruženje ne prestaje zadovoljenjem zakonskih zahteva. U Hemofarmu se otišlo i korak dalje. Eminentna švajcarska sertifikaciona kuća SGS, akreditovana za sertifikaciju i nadzor integrisanih sistema menadžmenta, u procesu recertifikacije produžila je Hemofarmu sertifikat sistema ISO 14001:2004 i izdala OHSAS18001:2007, novi sertifikat, najviši industrijski standard u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Svi zaposleni su upoznati sa tim standardima i predloženi su im domeni njihove primene u svakodnevnom poslovnim aktivnostima. Sa svim zahtevima standarda upoznati su i posetioci, podizvođači i dobavljači kompanije, tako da su svi posvećeni istom cilju – očuvanju zdravlja i bezbednog radnog okruženja.

Statistika Hemofarma A.D. za 2013. godinu, jeste sledeća:

- dogodile su se 24 povrede na radu; od toga su dve povrede okarakterisane kao teške
- izgubljenih radnih dana (odsustvovanje sa posla) bilo je 528
- nije bilo povreda sa smrtnim ishodom
- nema zaposlenih sa profesionalnim oboljenjima.

U statistiku ulaze sve povrede koje su se dogodile na mestu rada i na redovnom putu od kuće do mesta rada i obrnuto. Nije bilo povreda podizvođača i dobavljača, niti posetilaca ili učenika na praksi.

Od ukupnog broja povreda, četiri povrede su se dogodile prilikom dolaska ili odlaska sa posla, a dve na sportskim takmičenjima koje je organizovao Hemofarm A.D..

Godina	2012.	2013.
ukupan broj povreda	30	24
lake	27	22
teške	3 (jedna prilikom dolaska na posao)	2 (jedna prilikom dolaska na posao)

U odnosu na 2012. godinu zabeleženo je smanjenje broja povreda za 25 posto.

IR¹⁶
(stopa povreda)
=14

LDR
(stopa izgubljenih radnih dana)
=30,7

AR
(stopa odsustva)
=2.460,26

BRIGA O ZDRAVLJU ZAPOSLENIH

U Hemofarmu se, pre svega, vodi računa o zdravlju zaposlenih u kompaniji. S obzirom na to da Hemofarm jeste farmaceutska kuća, shvata se značaj prevencije u okviru sistema zdravstvene zaštite. Uz stres, i umor danas postaje jedan od najvećih problema zaposlenog čoveka. Kao posledica toga dolazi do opadanja nivoa koncentracije i produktivnosti, što se negativno odražava i na zdravlje zaposlenih, a samim tim i na rezultate kompanije.

Hemofarm, u okviru Sektora ljudskih resursa, ima i stručne saradnike posebno osposobljene da pružaju psiho-socijalnu podršku zaposlenima i njihovim porodicama u procesu eliminisanja negativnog uticaja niza spoljnih faktora na njihov život. Stručna lica pomažu zaposlenima kako bi na najkvalitetniji način izbalansirali svoju karijeru sa porodičnim životom i tako se potpunije ostvarili na oba polja.

U cilju promocije zdravog i kvalitetnog života, u Hemofarmu se obezbeđuje zakup prostora i kupovina rekvizita, kako bi se zaposlenima omogućilo bavljenje različitim sportovima (mali fudbal, odbojka, košarka i drugi). Najbolji od njih predstavljaju kompaniju na organizovanim godišnjim sportskim igrama, ili pojedinačnim događajima na kojima se podstiče timski i takmičarski duh. U septembru 2013. godine, Hemofarm je okupio i ugostio najveće farmaceutske kompanije iz regiona na sportskim igrama nazvanim „Farmacijada“. Da zaposleni u Hemofarmu vredno treniraju pokazuju i rezultati – od ukupno sedam sportova, predstavnici Hemofarma su osvojili prvo mesto u četiri sporta. Pored osvajanja nagrada, igre se organizuju s ciljem da zbliže zaposlene iz različitih organizacionih jedinica, a u Hemofarmu se trude da iz godine u godinu prošire i obogate aktivnosti na tom polju.

¹⁶ IR = ukupan broj povreda / ukupan broj sati u periodu x 200.000.

LDR = ukupan broj izgubljenih dana / ukupan broj sati u periodu x 200.000.

AR = ukupan broj odsustva u periodu / ukupan broj radnih dana x 200.000.

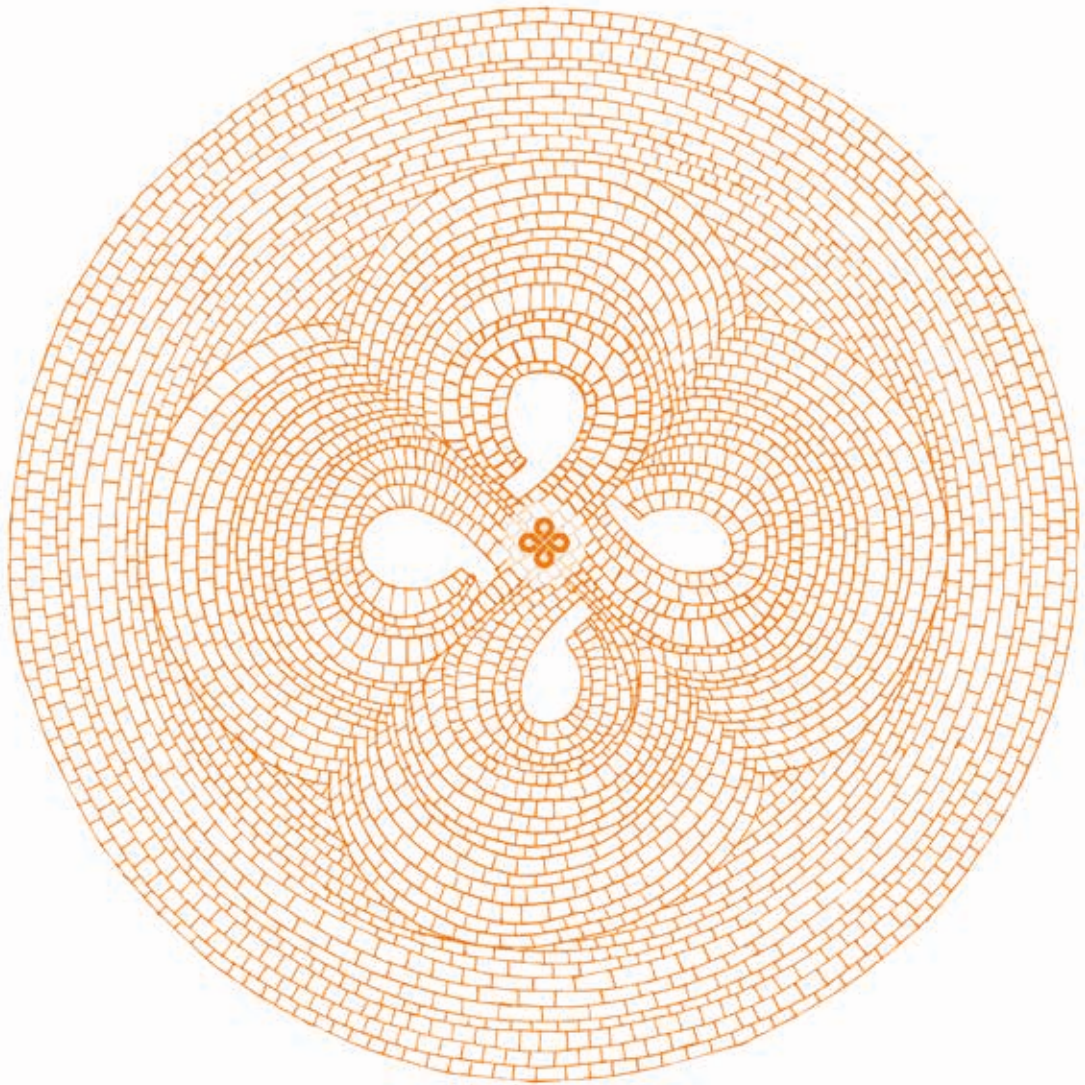
FOND ZA PREVENCIJU RADNE INVALIDNOSTI I REKREATIVNI ODMOR ZAPOSLENIH

Fond se trudi da nadomesti prava na prevenciju i lečenje koja su radnici polako gubili reformama državnog zdravstvenog sistema ili koja iz različitih razloga ne mogu da ostvare preko Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje. Broj korisnika različitih vidova pomoći fonda solidarnosti raste iz godine u godinu. U odnosu na 2012. godinu, kada se Fondu obratilo 600 zaposlenih, taj broj bio je 750 u 2013. godini. Takođe, od Fonda je u 2013. godini zatražilo pomoć i 100 penzionera.

Pravilnikom Fonda za prevenciju radne invalidnosti i rekreativni odmor zaposlenih utvrđeno je da Fond u okviru svoje delatnosti pruža pomoć radnicima u sledećim slučajevima:

- pomoć zaposlenom radi ostvarivanja odgovarajuće zdravstvene zaštite koju ne pokriva državni RFZO (lekovi, specijalistički pregledi, lečenje, operacije, ortopedska pomagala, medicinska rehabilitacija i drugo)
- rehabilitaciono – banjsko lečenje i medicinska rehabilitacija kao nastavak lečenja
- rehabilitacija zaposlenih koji rade na radnim mestima sa povećanim rizikom, zaposlenih sa umanjenim radnim sposobnostima i zaposlenih sa više od 25 godina radnog staža
- preventivni rekreativni oporavak zaposlenih
- jednokratna novčana pomoć zaposlenom zbog bolesti duže od šest meseci
- dobrovoljni davaoci krvi organizovani su u okviru fonda solidarnosti u sekciju dobrovoljnih davalaca krvi
- jednokratna novčana pomoć zaposlenom za rođenje ili usvajanje deteta
- jednokratna novčana pomoć zaposlenom samohranom roditelju za polazak deteta/dece u školu na početku školske godine
- sportsko-rekreativne aktivnosti zaposlenih u smislu prevencije bolesti i očuvanja zdravlja
- jednokratna novčana pomoć porodici preminulog zaposlenog i pomoć zaposlenom u slučaju smrti člana uže porodice
- pomoć penzionerima (za lekove, laboratorijske analize i sahranu).

ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

p[∞]overenje

150.000 EUR investicija u drugu fazu izgradnje postrojenja za prečišćavanje
otpadnih voda

upotreba vode iz javne vodovodne mreže smanjena za 13,5%
usled povećane iskorišćenosti voda iz arteškog bunara

celokupna količina generisanog farmaceutskog otpada zbrinuta
u skladu sa lokalnim zakonskim propisima i na osnovu najboljih
dostupnih tehnika

korišćenjem recikliranog kartona u procesu pakovanja sačuvano
27.000 stabala godišnje

ODGOVORNOST ZA BUDUĆNOST

Odgovornost prema životnoj okolini u Hemofarmu prevazilazi obavezu poštovanja standarda i važeće zakonske regulative. Želja je da se ličnim primerom pokaže i utiče na stvaranje uslova za trajne i održive rezultate i u oblasti zaštite životne sredine.

Najznačajnija investicija u toj oblasti odnosi se na planiranu izgradnju primarnog prečistača otpadnih voda. Planirani iznos investicije jeste 500.000 evra. Projekat će biti realizovan u periodu od tri godine, pri čemu je prva faza realizacije koja se odnosi na 2012. godinu iznosila 150.000 evra. Druga faza realizacije koja se odnosila na 2013. godinu takođe je završena i iznosila je 150.000 evra. U 2014. godini se očekuje završetak realizacije kompletnog projekta.

Sa aspekta uticaja na životnu sredinu, Hemofarm A.D. nema aktivnosti koje izazivaju negativan uticaj na lokalnu zajednicu. Potencijalni negativni uticaji, kao i mere za njihovu prevenciju, sprečavanje, upravljanje i saniranje eventualnih posledica detaljno su opisani u dokumentu Politika prevencije udesa koji se nalazi u arhivi Službe za bezbednost i zaštitu.

Hemofarm A.D. svakodnevno sprovodi mere prevencije mogućih negativnih uticaja na životnu sredinu na sledeće načine:

- najvažnije jeste identifikovati, kontrolisati i pratiti sve aktivnosti koje bi mogle da imaju uticaj na životnu sredinu
- poštovanje zakonske regulative, zahteva standarda i internih pravila i propisa u skladu sa zahtevima sistema za upravljanje zaštitom životne sredine
- praćenje, merenje, smanjenje i sprečavanje ispuštanja zagađujućih materija u životnu sredinu (vazduh, voda ili zemljište)
- integrisano upravljanje otpadom, sa posebnim zahtevom za smanjenje stvaranja svih vrsta otpada, na ponovnu upotrebu i recikliranje materijala gde je to moguće i odlaganje otpada na odgovoran i bezbedan način

- aktivna komunikacija sa zaposlenima, svim zainteresovanim stranama, dobavljačima i podugovaračima o svim relevantnim temama za očuvanje životne sredine
- obučavanje svih zaposlenih da neprekidno rade na poboljšanju zaštite životne sredine.

UPRAVLJANJE OTPADOM

Služba za bezbednost i zaštitu aktivno učestvuje u završnoj fazi životnog ciklusa Hemofarmovih proizvoda, tako što osigurava bezbedno prikupljanje, privremeno odlaganje i neutralizaciju proizvoda sa isteklim rokom trajanja, kao i u upravljanju drugim vrstama otpada koji mogu da se recikliraju. Obezbeđena je saradnja sa zvaničnim operaterima koji od kompanije preuzimaju otpadni papir, plastiku, drvo, staklo i ponovo ih prerađuju.

Ukupna količina otpada nastalog u Hemofarmu A.D. u toku 2013. godine:

1. opasan otpad **119.746 kilograma (bruto sa ambalažom)**
2. neopasan otpad **309.825,805 kilograma.**

Pregled kretanja otpada po vrsti u tonama

Vrsta otpada	1.1.2013.	Generisano otpada u 2013. godini	Zbrinuto otpada u 2013. godini	31.12.2013.
Neopasan	-	310	310	-
Opasan	5	105	110	-
Ukupno	5	415	420	-

Opasan otpad nastao u Hemofarmu A.D. izvozi se na neutralizaciju insineracijom u Beč (Austrija) u specijalizovano postrojenje. Količinu izvezenog farmaceutskog opasnog otpada u toku 2013. godine čini **119.746 kilograma (bruto sa ambalažom)**. Odluka o načinu odlaganja otpada doneta je u skladu sa lokalnim zakonskim propisima i na osnovu najboljih dostupnih tehnika koje Hemofarm A.D. može da uskladi sa zakonskim propisima, zahtevima zainteresovanih strana i sopstvenim mogućnostima.

Hemofarm A.D. jeste deo sistema nacionalnog upravljanja ambalažom i ambalažnim otpadom, odnosno nacionalne strategije Plana smanjenja ambalažnog otpada. Sa tim u vezi, Hemofarm A.D. je, u saradnji sa ovlašćenim operaterom, ispunio svoje obaveze za 2013. godinu i nastavlja da radi kako bi ostvario cilj uspešnog sprovođenja nacionalne strategije.

EMISIJE GASOVA

I u 2013. godini Hemofarm je koristio isključivo „ozone-friendly“ freone za potrebe rada kompresorskih stanica i klima-uređaja, što je standard novih tehnologija koje se primenjuju u Hemofarmu.

Količina korišćenih „ozone-friendly“ freona u 2013. godini prikazana je u sledećoj tabeli.

Količina nabavljenih „ozone-friendly“ freona u 2013.

FREON R404A	87,2 kg
FREON R134A	843,2 kg
FREON R507	124,3 kg

U toku 2013. godine Hemofarm je koristio ukupno 1.054,7 kilograma tog gasa. Ostali freoni, koji nisu „ozone - friendly“, više se ne koriste u Hemofarmu.

UPRAVLJANJE VODOM

Za proizvodne procese u Hemofarmu neophodna je znatna količina vode u tehnološkim procesima i za proizvodnju prečišćene vode, funkcionisanje rashladnih sistema, sanitarne i druge potrebe. Vodosnabdevanje svih delova Hemofarma obezbeđeno je korišćenjem vode iz:

- javnog vodovoda i
- arteških bunara.

Ukupna zahvaćena količina vode iz javnog vodovoda smanjena je sa 331.312 kubnih metara u 2012. godini na 286.654 kubna metra u 2013. godini, što predstavlja smanjenje od 13,5 posto.

Znatno smanjenje količine vode koja se troši iz javne vodovodne mreže posledica je izgradnje arteškog bunara u 2012. godini, odakle ukupna količina zahvaćene vode u 2013. godini iznosi 43.185 kubnih metara u poređenju sa 9.106 kubnih metara u 2012. godini (udeo zahvaćene vode iz arteškog bunara je veći u 2013., s obzirom na to da je početak korišćenja te vode bio u četvrtom kvartalu 2012. godine).

Količina ukupno zahvaćene vode (m³) za 2012. i 2013. godinu, po izvoru

Hemofarm svojim zahvatanjem vode ne ugrožava nijedan od resursa vodozahvata. Arteški bunari u krugu firme su autonomni, a izvoriste gradske vode koje se nalazi u Pavlišu ima kapacitet od 250 do 300 litara u sekundi i zadovoljava sve potrebe meštana Vršca, Pavliša i Jablanke.

Sagledavanjem potrebe za racionalno korišćenje vodenih resursa u 2013. godini realizovan je projekat povećanja efikasnosti postrojenja za proizvodnju prečišćene vode (Purified Water – PW) u Pogonu sterilnih proizvoda. Redukcijom kapaciteta postrojenja za proizvodnju PW sa korišćenih 16 kubnih metara na sat (maksimalni raspoloživi kapacitet 20 kubnih metara na sat) na sedam kubnih metara na sat, u skladu sa aktuelnim potrebama u Pogonu sterilnih proizvoda, smanjeni su gubici vode (ispiranje jedinice za ultrafiltraciju i odbacivanje na reversnoj osmozi), **što je doprinelo redukovanoj potrošnji gradske vode na ulazu u to postrojenje koja je u 2013. za sedam posto manja u odnosu na 2012. godinu.** Za proizvodnju prečišćene vode u tom postrojenju potrošeno je u 2013. godini 122.725 kubnih metara vode, što je oko 37 posto ukupne potrošnje Hemofarma.

Tehnička para u Hemofarmu nigde nema kontakt sa proizvodom, te se u procesu proizvodnje tehničke pare sav kondenzat vraća u kotlarnicu na ponovnu upotrebu. Time se, praktično, vrši kontinualna rekuperacija vode koja se koristi u procesu proizvodnje i upotrebe tehničke pare. Ukupna količina proizvedene tehničke pare u 2013. godini iznosi 56.860 tona, a količina bunarske vode kojom se dopunjava sistem kondenzata iznosila je 16.900 kubnih metara.

Za proizvodnju jedne tone tehničke pare u uslovima rada kompanije potreban je kubni metar i trista kubnih decimetara vode. U toj količini vode odnos je sledeći: 77 posto dobijeno je rekuperacijom vode/kondenzata, a 23 posto svežom bunarskom vodom. Navedeni podaci predstavljaju rezultat interno sprovedenih merenja (očitanje sa odgovarajućih vodomera) i praćenjem potrošnje vode sa pojedinih izvora koja se koristi za proizvodnju tehničke pare, u određenom vremenskom periodu. Kada uopšte ne bi bilo ponovne upotrebe kondenzata, za proizvodnju 56.860 tona pare bilo bi neophodno utrošiti ukupno 73.760 kubnih metara vode. Pošto se kondenzat rekuperira u navedenoj meri, kompaniji je godišnje potrebno svega 16.900 kubnih metara bunarske vode za dopunu sistema, a **ukupna ušteda u upotrebi vode za proizvodnju tehničke pare iznosi 56.860 kubnih metara vode.**

U cilju optimalne iskoristljivosti energije tehničke pare za pripremu sanitarne tople vode u Pogonu sterilnih proizvoda, u 2013. godini je realizovan i projekat iskorišćenja otpadne tople vode parnih kotlova – ugradnjom dodatne opreme (toplotni izmenjivači, pumpe, ventili). Time je omogućena upotreba toplotne energije vode koja se u regularnom radu odbacuje kao rezultat procesa desalinacije i uklanjanja taloga iz parnog kotla. Ta energija koristi se od novembra 2013, kada je završena instalacija opreme i sistema, kao izvor toplote za pripremu sanitarne tople vode u Pogonu sterilnih proizvoda, što dovodi do smanjene upotrebe tehničke pare i to za približno 10 tona mesečno. Procentualno, to predstavlja mali udeo u ukupnoj mesečnoj potrošnji tehničke pare, ali količina toplote koja se dobija na takav način sasvim je dovoljna da kompletno zadovolji potrebe za pripremu sanitarne tople vode u Pogonu sterilnih proizvoda.

Ukupna količina ispuštene otpadne vode za lokaciju Hemofarm A.D., u 2013. godini bila je 286.654 kubna metra (po obračunu komunalne firme „2. oktobar“). Kvalitet ispuštene otpadne vode, na mesečnom nivou za tehnološku/sanitaru otpadnu vodu i kvartalno za atmosfersku otpadnu vodu, prati nezavisna akreditovana laboratorija Instituta za zaštitu na radu iz Novog Sada. Izveštaji o tome se čuvaju u arhivi Službe za bezbednost i zaštitu. Otpadna voda koja se ispušta u gradsku kanalizacionu mrežu ne prolazi kroz primarni tretman u okviru Hemofarma. Celokupna otpadna voda iz gradske kanalizacione mreže tretira se u pogonu gradskog prečištača, koji je u vlasništvu komunalne firme „2. oktobar“, Vršac.

U 2013. godini nije bilo neplaniranih ispuštanja otpadnih voda u bilo koji recipijent. Takođe, Hemofarm A.D. nije imao bilo kakvih novčanih ili drugih kazni ili sankcija od nadležnih organa ni u 2013. godini, niti uopšte gledano.

ENERGIJA

Racionalno korišćenje izvora energije jedan je od imperativa u Hemofarmu, bez mogućnosti umanjivanja kvaliteta radnih/proizvodnih procesa, te performansi i bezbednosti gotovih proizvoda. Uštede energije jesu kontinuirani izazov, koji se unapređuje iz godine u godinu, primenom novih rešenja i implementacijom različitih projekata operativne izvrsnosti.

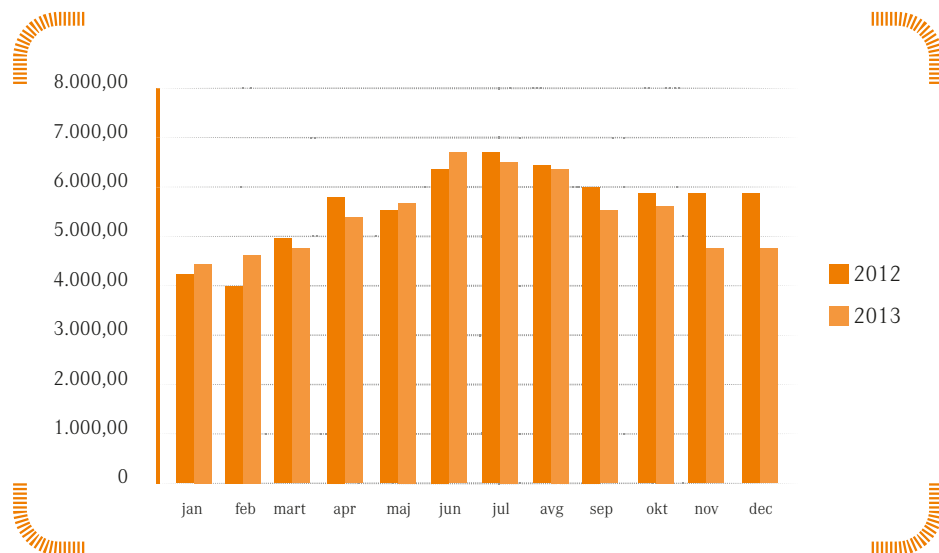
Prikaz potrošnje električne energije

Godina	Električna energija(kWh)
2012.	33.655.147
2013.	33.388.114

Za uštede električne energije u višoj tarifi, u Vršcu je krajem prošle godine realizovan projekat poboljšanog korišćenja rashladne energije njenom akumulacijom, to jest proizvodnjom leda tokom noći i upotrebom tog izvora energije tokom dana.

Opisano unapređenje – adekvatno korišćenje rashladnog sistema u 2013. godini (posebno u letnjim mesecima, odnosno u periodu od marta do novembra) ima izvestan uticaj na smanjenje potrošnje u višoj u odnosu na nižu tarifu u poređenju sa maksigrafom²⁰ po mesecima u 2012. godini.

²⁰ Maksigraf evidentira najveću snagu povučenu iz električne mreže.

Potrošnja gasa u Hemofarmu A.D. manja je u 2013. godini za nepunih pet (4,8) posto u odnosu na prethodnu godinu.

Godina	Gas (m ³)
2012.	5.515.130
2013.	5.251.724

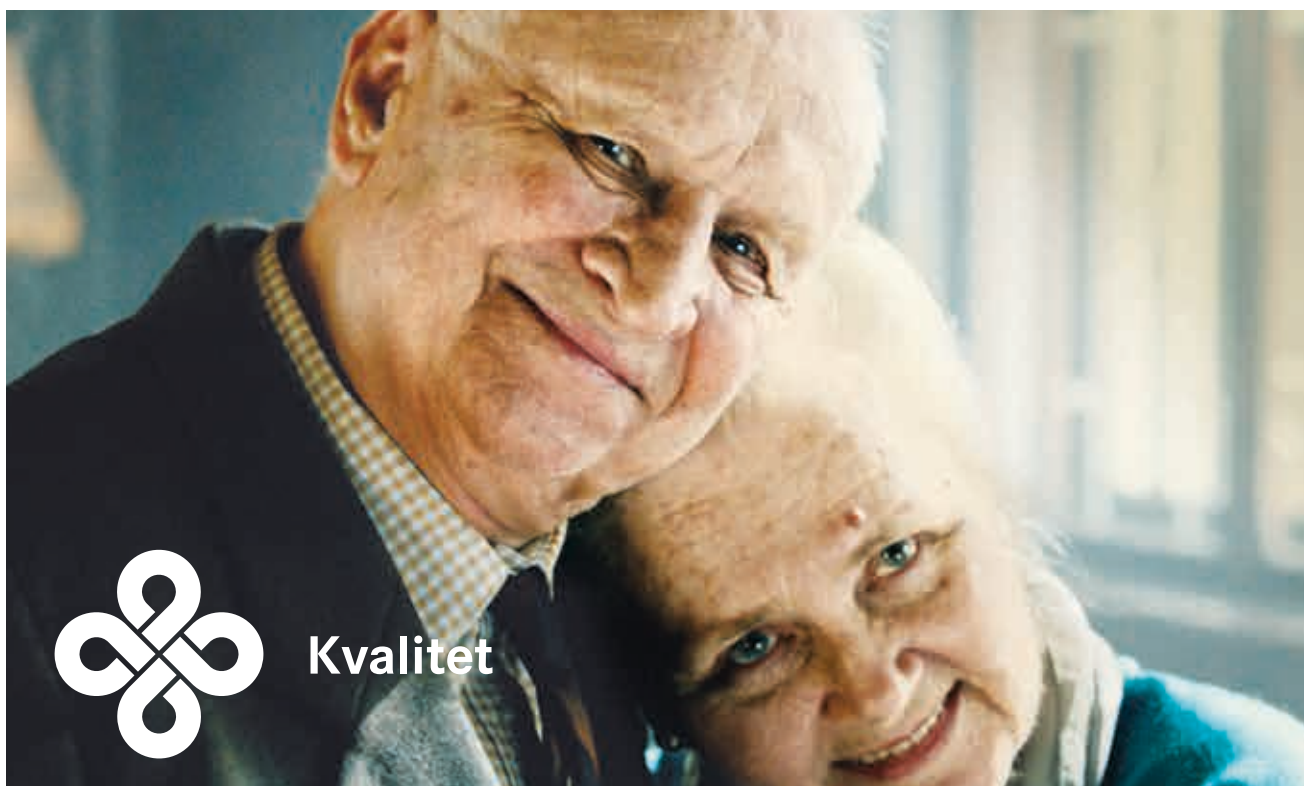
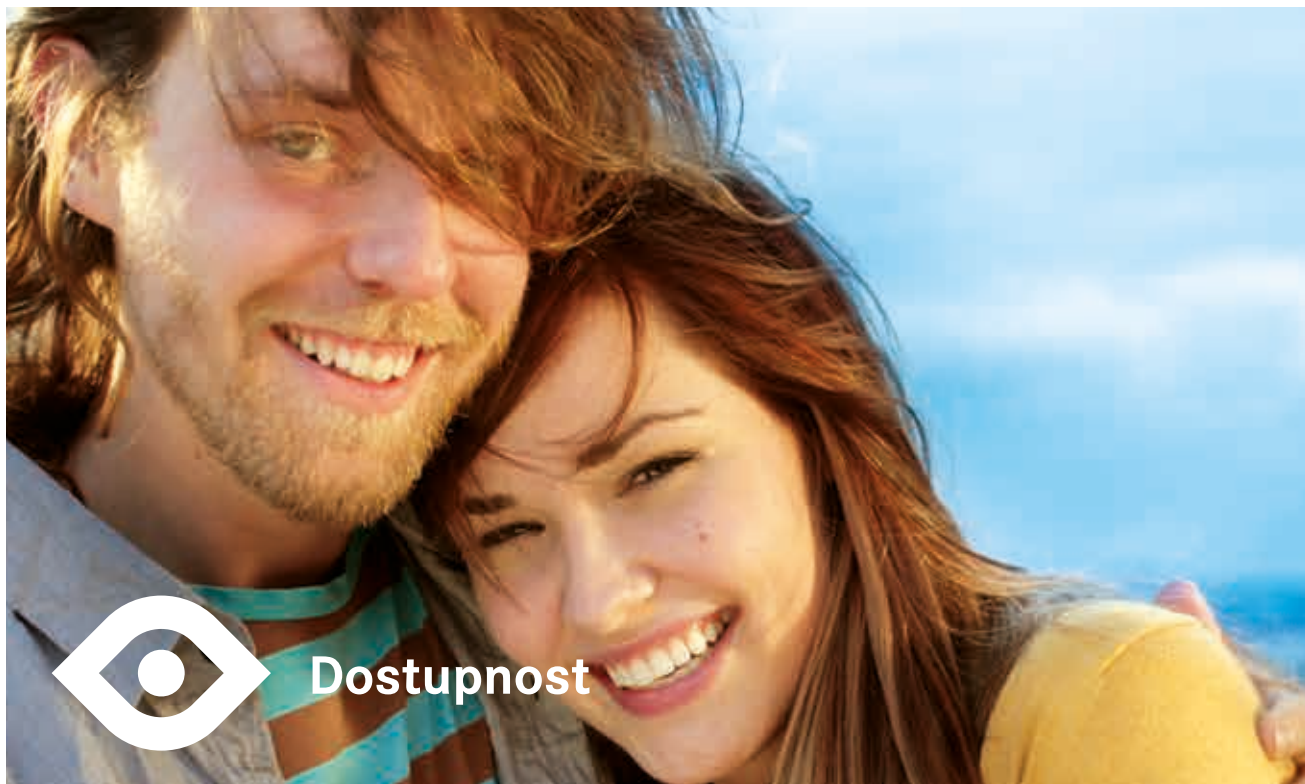
Osnovni razlog smanjene potrošnje gasa u 2013. godini jesu vremenski uslovi, to jest, znatno više temperature tokom zimskih meseci u poređenju sa 2012. godinom. Naročito je to bilo uočljivo u februaru koji je bio najhladniji mesec u 2012. godini. U februaru 2013. potrošeno je oko 22 posto manje gasa nego u istom mesecu 2012. godine.

Zaštita životne sredine

	%	2012.	2013.
Zahvaćena količina vode, (m ³)			
iz glavnog vodovoda	-13,5	331.312	286.654
iz arteških bunara	*	9.106	43.185
Potrošnja gasa, (m ³)	-5	5.515.130	5.251.724
Potrošnja el. energ., (kWh)	-1	33.655.147	33.388.114

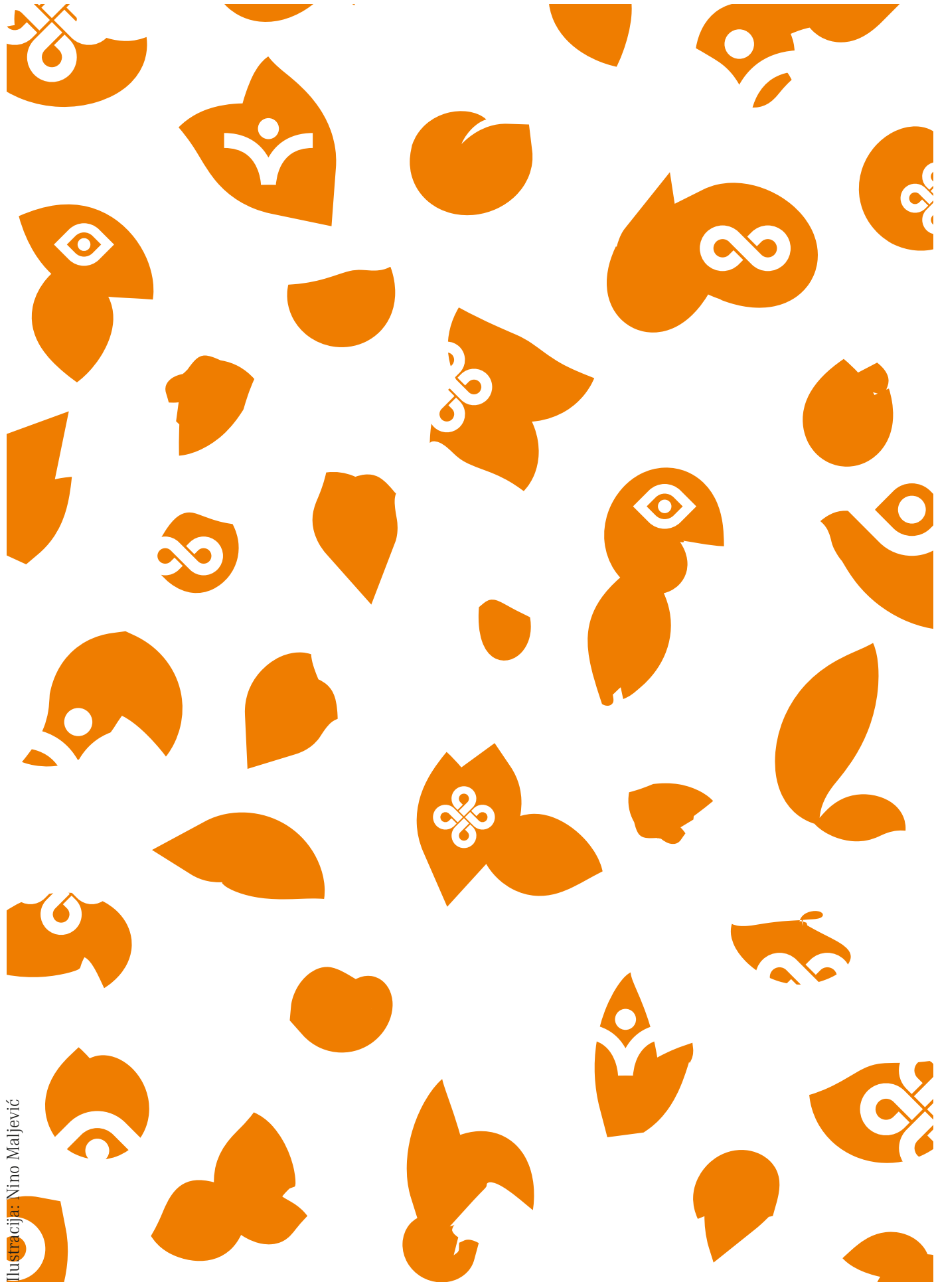
*Udeo zahvaćene vode je veći u 2013, s obzirom da je početak korišćenja te vode bio u četvrtom kvartalu 2012. godine.

Uprkos povećanju obima proizvodnje o 4,74 posto u broju pakovanja, racionalno korišćenje vodenih resursa i izvora energije jedan je od imperativa u Hemofarmu, bez ugrožavanja kvaliteta radnih/proizvodnih procesa, te performansi i bezbednosti gotovih proizvoda.

O IZVEŠTAJU I PRINCIPIMA IZVEŠTAVANJA

PRINCIPI IZVEŠTAVANJA

U pripremi i izradi ovog godišnjeg izveštaja o održivom razvoju kompanije Hemofarm A.D., koji obuhvata period od 1. januara do 31. decembra 2013. godine, kao osnova, korišćena su metodološka pravila i G3.1, principi Global GRI (Global Reporting Initiative) standarda. Prethodno publikovani Izveštaj odnosi se na 2012. godinu. Kompanija je tim izveštajem zadovoljila nivo B+.

Global Reporting Initiative jeste neprofitna organizacija koja se zalaže za uspostavljanje održive globalne ekonomije, postavljajući smernice za sastavljanje izveštaja o održivom razvoju. Navedene smernice priznate su širom sveta i prihvatile su ih sve vodeće kompanije. Primena GRI smernica omogućava kompaniji da transparentno izvesti o učinku u četiri ključne oblasti održivog poslovanja – ekonomskoj, ekološkoj, socijalnoj i upravljačkoj. Pored profila kompanije, kao i broja indikatora, temelj izveštaja zasniva se na principima koji slede.

Materijalnost

Izveštaj obuhvata sve one teme koje su važne zainteresovanim stranama.

U Izveštaj su uvršćene sve teme koje se odnose na ekonomiju, ekologiju, na socijalne i upravljačke aktivnosti, ali i na aktivnosti koje su imale uticaja na kompaniju, odnosno na aktivnosti koje bi potencijalno uticale na mišljenje zainteresovanih strana, koristeći se različitim kvantitativnim i kvalitativnim faktorima. Proces određivanja prioritetnih tema u Izveštaju za 2013. godinu podrazumevao je usklađivanje potreba i interesa svih zainteresovanih strana sa strateškim prioritetima kompanije.

Inkluzivnost

Jedan od ciljeva u kompaniji Hemofarm jeste taj da stvaranjem uslova za efikasan dijalog sa svim zainteresovanim stranama unapredi međusobne odnose i da podigne opšti nivo zadovoljstva poslovanjem kompanije. U želji da se pokrene dijalog, Izveštaj predstavlja samo jedan od načina da se namera i ostvari. Bitna komponenta tih aktivnosti jesu i interna istraživanja stavova zaposlenih, potom godišnja istraživanja stručne javnosti – lekara i farmaceuta, veletrgovništva i privatnih apoteka i istraživanja tržišta kojima se u Hemofarmu trude da razumeju na koji način poslovanje kompanije utiče na okolinu.

Upravo stoga, unapred se rado očekuju sve povratne informacije koje će čitateljke i čitaoci ovog izveštaja imati na njegov kvalitet i sadržaj.

U Hemofarmu postoji spremnost da se razmatra o svim povratnim informacijama, kako bi budući izveštaji bili kvalitetniji. Adresa elektronske pošte na koju se mogu poslati sve povratne informacije jeste svakodobro@hemofarm.com.

Održivost

Princip održivosti poslovanja predstavlja način na koji kompanija posmatra svoj dugoročni uticaj na okruženje i prezentuje svoje aktivnosti na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou.

Potpunost

U Izveštaju su izložene informacije i podaci zaključno sa 31. decembrom 2013. godine. Prikazani su i uporedni podaci, gde god je to bilo moguće, za prethodnu godinu. Finansijski i ekonomski pokazatelji preuzeti su iz konsolidovanog finansijskog izveštaja za Hemofarm A.D. za 2013. godinu, a odnose se na aktivnosti kompanije u Srbiji, izuzimajući povezana pravna lica u Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i Rumuniji, kao i Hemofarm Šabac d.o.o.

Uravnoteženost

Uravnoteženost zahteva predstavljanje kako pozitivnih, tako i negativnih aspekata i uticaja kompanije na održivost, čime se pruža nepristrasna i objektivna slika njenog učinka.

Objektivna slika učinka kompanije tokom 2013. godine, kada je reč o ekonomskoj, ekološkoj i društvenoj dimenziji, zasniva se na odgovorima na 48 indikatora GRI metodologije, koji prezentuju sve informacije od značaja, bez obzira na njihove karakteristike.

Uporedivost

Uporedivost znači prikazivanje podataka na dosledan i kontinuiran način, kako bi se pružila mogućnost poređenja sa GRI standardima i drugim kompanijama.

Budući da je reč o drugom Izveštaju o održivom razvoju koji sastavlja Hemofarm A.D. moguće je poređenje sa prošlogodišnjim.

Tačnost

Tačnost podrazumeva pružanje adekvatnih kvalitativnih i kvantitativnih informacija, kao i stalno unapređivanje sistema za prikupljanje i analizu podataka. Gde nije bilo moguće prikupiti izvorne podatke, vršene su kalkulacije uz objašnjenje metodologije obračuna.

Blagovremenost

Blagovremenost označava doslednost u učestalosti izveštavanja i dužini perioda izveštavanja, čime se osigurava redovna dostupnost informacijama i mogućnost donošenja adekvatnih i pravovremenih odluka u vezi sa kompanijom i njenim poslovanjem.

Jasnoća

Jasnoća u stvari predstavlja prezentovanje informacija na pregledan, jednostavan i jasan način, čime se osigurava pristupačnost informacijama. Dostupnost i razumljivost svim zainteresovanim stranama bili su glavni orijentiri kojima se težilo prilikom izrade Izveštaja za 2013. godinu.

Pouzdanost

Pouzdanost podrazumeva prikupljanje, beleženje, sastavljanje, analiziranje i objavljivanje informacija na način koji se može podvrgnuti proveri i koji potkrepljuje kvalitet i materijalnost informacije.

Oslanjajući se na standarde i zahteve GRI metodologije, priznate u svetu, verifikaciju ovog izveštaja sprovela je revizorska kuća KPMG d.o.o. Beograd.

GRI indeks	Strana
1. STRATEGIJA I ANALIZA	
1.1 Uvodna reč predsednika	7
1.2 Opis ključnih uticaja i mogućnosti	6
2. PROFIL KOMPANIJE	
2.1 Naziv kompanije	4
2.2 Osnovni brendovi, proizvodi i usluge	11
2.3 Operativna struktura organizacije, uključujući glavna odeljenja	14
2.4 Lokacija sedišta kompanije	14
2.5 Broj zemalja u kojima organizacija posluje	11
2.6 Pravna forma i priroda vlasništva	11
2.7 Tržišta na kojima kompanija posluje	11
2.8 Veličina kompanije	11
2.9 Značajne promene u periodu izveštavanja	4
2.10 Nagrade primljene u periodu izveštavanja	20

GRI indeks	Strana
3. PARAMETRI IZVEŠTAJA	
3.1 Period izveštavanja	80
3.2 Datum poslednjeg izveštaja	80
3.3 Ciklus izveštavanja	80
3.4 Kontakt za pitanja u vezi s izveštajem ili njegovim sadržajem	16
3.5 Metodologija izrade izveštaja, materijalnost i određivanje sadržaja izveštaja	80
3.6 Opseg izveštaja	11
3.7 Navesti sva posebna ograničenja o delokrugu ili opseg izveštaja	
3.8 Osnova za izveštavanje o zajedničkim kompanijama	
3.9 Tehnike merenja podataka i osnove na kojima se zasnivaju procene	80
3.10 Objasniti eventualne korekcije podataka iz prethodnog izveštaja	
3.11 Izmene u odnosu na prethodni izveštaj koje se tiču granica, opširnosti ili metoda merenja, uključujući polazne podatke i tehnike na osnovu kojih su vršene procene koje se tiču kompilacije indikatora i drugih informacija u izveštaju. Objasniti svaku odluku ukoliko se ne primeni GRI protokol indikatora ili se značajnije odstupi od njega.	
3.12 GRI indeks	80
3.13 Izveštaj revizora	80

	GRI indeks	Strana
4.	UPRAVLJANJE, OBAVEZE I UKLJUČENOST STEJKHOLDERA	
4.1	Upravljačka struktura organizacije, uključujući tela odgovorna za donošenje strategije i nadzor rada organizacije	14
4.2	Da li predsednik najvišeg upravljačkog tela ujedno ima i izvršnu funkciju	14
4.3	Za organizacije koje imaju jedinstvenu strukturu uprave, navesti broj i pol članova najvišeg upravnog tela	
4.4	Mehanizam za stejkholdere i zaposlene za pružanje preporuka ili smernica najvišem upravnom telu	16
4.5	Povezanost između nadoknada za bord i viši menadžment i performansi kompanije	
4.6	Procedure za sprečavanje sukoba interesa	15
4.7	Procedure za imenovanje članova borda	
4.8	Interno razvijene izjave o misiji ili vrednostima, kodeksima ponašanja i principima relevantnim za ekonomsku, ekološku i socijalnu performansu	12
4.9	Kako nadzorni organ kontroliše upravljanje održivošću	14
4.10	Postupci za ocenu sopstvene performanse najvišeg upravnog tela, naročito u vezi sa ekonomskom, ekološkom i socijalnom performansom	14
	OBAVEZE PREMA STEJKHOLDERIMA	
4.11	Upravljanje rizicima	15
4.12	Eksterno izrađene ekonomske, ekološke i socijalne povelje, principi i druge inicijative na koje se organizacija obavezuje ili koje podržava	18
4.13	Članstvo u udruženjima	18
	UKLJUČENOST STEJKHOLDERA	
4.14	Lista uključenih stejkholdera	16
4.15	Proces za definisanje stejkholdera	16
4.16	Pristup uključivanju stejkholdera	16
4.17	Glavne teme koje su stejkholderi pokrenuli	16

GRI indeks

Strana

OBLASTI I INDIKATORI		
EC	EKONOMIJA	
EC 1	Direktno generisana ekonomska vrednost	25
EC 3	Obaveze organizacije definisane penzionim planom	63
EC 4	Značajna finansijska pomoć od države	
EC 5	Odnos najniže plate u kompaniji i zakonom propisane minimalne zarade na značajnim lokacijama	59
EC 8	Razvoj i uticaj infrastrukturnih ulaganja i usluga pruženih prvenstveno za javnu korist komercijalnim ili „pro bono“ angažovanjem ili u naturi	52
EN	EKOLOGIJA	
EN 3	Direktna potrošnja energije iz primarnih energetske izvora	74
EN 4	Indirektna potrošnja energije iz primarnih energetske izvora	74
EN 8	Ukupna potrošnja vode	72
EN 9	Izvori vode na koje značajno utiče potrošnja vode	72
EN 10	Količina vode koja je reciklirana i ponovo iskorišćena, izražena procentualno i u ukupnom iznosu	72
EN 21	Ukupno ispuštanje vode	72
EN 22	Ukupna količina otpada	71
EN 24	Težina transportovanog, uvezenog, izvezenog i obrađenog otpada koji se smatra opasnim po konvencijama Basel Annex I, II, III	71
EN 25	Naziv, veličina, status zaštićenosti i stepen biodiverziteta vodenih površina na koje preduzeće neposredno utiče	
EN 28	Vrednost svih novčanih i drugih kazni izrečenih zbog nepridržavanja zakona o zaštiti životne sredine	
EN 30	Ukupna ulaganja u zaštitu životne sredine	

GRI indeks		Strana
LA	RADNA PRAVA	
LA 1	Ukupna radna snaga po vrsti zaposlenja, ugovoru o radu i regionu, raščlanjeno po polu	59
LA 2	Ukupan broj i priliv novozaposlenih po polu, regionu i starosnoj grupi	59
LA 3	Beneficije osigurane zaposlenima sa punim radnim vremenom	60
LA 4	Procenat zaposlenih koji su pokriveni kolektivnim ugovorima i sporazumima	60
LA 5	Minimalni otkazni rok(ovi) u vezi sa značajnim radnim promenama, uključujući i to da li je naveden u kolektivnim sporazumima	n/a
LA 7	Stopa povreda na radu, profesionalnih bolesti, izgubljenih radnih dana	65
LA 8	Edukacija, treninzi, savetovanja kao prevencija obolevanja zaposlenih i njihovih porodica od ozbiljnih bolesti	62
LA 10	Prosečni sati obuke, godišnje po zaposlenom, po polu i po kategoriji zaposlenih	62
LA 12	Procenat zaposlenih koji dobijaju redovnu ocenu radnog učinka i individualnog razvoja	63
LA 13	Sastav upravljačkih tela i struktura zaposlenih po kategorijama, prema polu, starosnoj dobi, pripadnosti manjinskoj grupi i drugim pokazateljima različitosti	60
LA 14	Odnos osnovne zarade žena i muškaraca po kategoriji zaposlenih	60
LA 15	Povratak i ostanak na radnom mestu trudnica nakon porodiljskog odsustva	60

GRI indeks		Strana
HR	LJUDSKA PRAVA	
HR 3	Ukupan broj sati obuka za zaposlene na temu politike i procedura koje se tiču aspekata ljudskih prava, relevantnih za poslovanje, uključujući procenat zaposlenih koji su obučeni	62
HR 4	Ukupan broj slučajeva diskriminacije i preduzete mere	
HR 5	Identifikovane operacije i važni isporučioci kod kojih prava korišćenja slobode udruživanja i kolektivnog pregovaranja mogu biti kršena, ili postoji značajan rizik za to, i mere koje su preduzete za podržavanje tih prava	61
HR 6	Delatnosti prepoznate kao one koje u značajnoj meri podležu opasnosti od slučajeva dečijeg rada i preduzete mere	
HR 7	Poslovne aktivnosti ili važni dobavljači koji predstavljaju potencijalni rizik za prinudni rad, kao i sve mere preduzete za eliminisanje zapošljavanja maloletnih osoba	
HR 8	Procenat zaposlenih u obezbeđenju koji su prošli obuku o pridržavanju ljudskih prava u skladu sa kompanijskom politikom	
HR 9	Ukupan broj incidenata kršenja prava starosedelačkog stanovništva	
SO	LOKALNA ZAJEDNICA	
SO 2	Procenat i ukupan broj svih ispitanih poslovnih aktivnosti za rizik od korupcije	
SO 3	Procenat zaposlenih koji su prošli obuku za upoznavanje sa politikom kompanije o korupciji	
SO 4	Mere preduzete kao odgovor na slučajeve korupcije	
SO 6	Ukupna vrednost svih finansijskih i in-kind donacija političkim partijama, politički aktivnim licima ili političkim ustanovama	52
SO 7	Ukupan broj pokrenutih postupaka protiv kompanije zbog monopolističkog ponašanja	

GRI indeks		Strana
PR	ODGOVORNOST ZA PROIZVOD	
PR 1	Inicijative kojima se poboljšava uticaj proizvoda/ usluge na zdravlje i bezbednost potrošača u različitim fazama životnog ciklusa proizvoda/usluge	29
PR 3	Vrsta podataka o proizvodu/usluzi definisanih kompanijskim pravilima i procedurama i procenat značajnih proizvoda i usluga podložnih takvim informativnim zahtevima	27
PR 4	Nepriдрžavanje propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi sa podacima o proizvodima i uslugama obeležavanjem	
PR 5	Prakse koje su u vezi sa zadovoljstvom kupaca, uključujući rezultate istraživanja zadovoljstva kupaca	42
PR 6	Programi koji su razvijeni kako bi se njihovim poštovanjem sprečile tužbe zbog nepriдрžavanja zakona i dobrovoljnih kodeksa u vezi sa marketinškim komunikacijama	
PR 7	Nepriдрžavanje propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi sa marketinškim komunikacijama, uključujući oglašavanje, promociju i sponzorstva	
PR 8	Ukupan broj osnovanih žalbi u vezi sa povredama privatnosti kupaca ili gubitkom ličnih podataka o kupcu	
PR 9	Ukupan iznos novčanih kazni koje je kompanija u obavezi da plati povodom kršenja zakona o korišćenju proizvoda i usluga	

IZVEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

KPMG d.o.o. Beograd
Kraljice Natalije 11
11000 Belgrade
Serbia

Telephone: +381 11 20 50 500
Fax: +381 11 20 50 550
E-mail: info@kpmg.rs
Internet: www.kpmg.rs

Izveštaj o ograničenom pregledu „Izveštaja o održivom razvoju 2013.“

VLASNICIMA

HEMOFARM A.D., VRŠAC

Obim angažovanja i odgovornost

Izvršili smo pregled Izveštaja „Izveštaj o održivom razvoju 2013.“ („Izveštaj“) za Hemofarm a.d., Vršac („Društvo“). Rukovodstvo je odgovorno za pripremu Izveštaja u skladu sa smernicama G3.1 Inicijative o Globalnom Izveštavanju (*GRI - „Global reporting Initiative“*), kao što je navedeno u odeljku „Principi izveštavanja“. Rukovodstvo je takođe odgovorno za definisanje ciljeva Društva u pogledu rezultata i izveštavanja o održivom razvoju, uključujući identifikovanje zainteresovanih strana i materijalno značajnih pitanja, kao i za kreiranje i održavanje odgovarajućeg upravljanja učinkom i sistema interne kontrole iz kojih se generišu informacije o učinku. Naša odgovornost je da izdamo ovaj Izveštaj na osnovu našeg pregleda.

Obavljeni postupci

Obavili smo naše postupke u skladu sa kriterijumima ustanovljenim za preglede koji su definisani „Međunarodnim standardom za angažmane uveravanja 3000 – angažmani uveravanja koja nisu revizija ili pregled istorijskih finansijskih informacija (*ISAE 3000*)“ izdatog od strane Međunarodnog komiteta za revizorske i računovodstvene standarde (*IAASB*). Standard zahteva ispunjenje relevantnih etičkih zahteva (Etički kodeks za profesionalne računovode izdat od strane Međunarodne federacije računovoda - *IFAC*), uključujući zahteve nezavisnosti, planiranja i obavljanja angažmana sa ciljem sticanja ograničenog uveravanja da izveštaj ne sadrži materijalno značajne greške. Angažovanje na ograničenom pregledu Izveštaja se sastoji od ispitivanja, prevashodno lica koja su zadužena za pripremu informacija prikazanih u Izveštaju, i primene analitičkih i drugih procedura za prikupljanje dokaza, u zavisnosti od potrebe.

Te procedure obuhvataju:

poređenje informacija i podataka prikazanih u odeljku „Najznačajniji finansijski pokazatelji“ Izveštaja, sa uporednim informacijama i podacima prikazanim u pojedinačnim finansijskim izveštajima Društva na dan i za godinu koja se završava 31. decembra 2013. godine, na koje je revizor izdao izveštaj 15. april 2014. godine u skladu sa relevantnim Zakonom o računovodstvu Republike Srbije;

- analizu načina na koji funkcionišu osnovni procesi generisanja, evidentiranja i upravljanja kvantitativnim podacima koji su prikazani u Izveštaju, a posebno smo obavili:

- intervju i diskusije sa rukovodstvom Društva, u cilju prikupljanja informacija o informacionim tehnologijama, sistemima računovodstva i izveštavanja koji se koriste u pripremi Izveštaja, o procesima i procedurama internih kontrola koje se koriste za prikupljanje, kombinovanje, obradu i prenos podataka i informacija kancelariji zaduženoj za pripremu Izveštaja;
- analizu prateće dokumentacije na bazi uzorka koja se koristi u pripremi Izveštaja, u cilju potvrde efektivnosti procesa, njihove adekvatnosti u odnosu na opisane ciljeve, kao i da sistem interne kontrole pravilno upravlja podacima i informacijama uključenim u Izveštaj.
- analizu usklađenosti kvalitativnih informacija uključenih u Izveštaj sa smernicama pomenutim u stavu Obim angažovanja i odgovornost, kao i opštoj konzistentnosti, posebno u smislu strategije i politike održivog razvoja i određivanja materijalnih pitanja za svaku kategoriju zainteresovanih strana;
- analizu procesa učesća zainteresovanih strana sa stanovišta korišćenih metoda i kompletnosti učesnika, a na osnovu uvida u zapisnike sa sastanaka ili putem svih drugih dostupnih informacija o identifikovanim suštinskim elementima;
- dobijanje pisma o prezentaciji potpisanog od strane pravnog zastupnika Društva o usklađenosti Izveštaja sa smernicama pomenutim u stavu Obim angažovanja i odgovornost, kao i o pouzdanosti i kompletnosti informacija i podataka koji su u njemu sadržani.

Pregled podrazumeva manji nivo angažovanja od revizije koja se obavlja u skladu sa standardom *ISAE 3000* i stoga pruža niži nivo uveravanja u cilju da bi došli do saznanja o svim značajnim pitanjima i događajima koje bi identifikovali u toku revizije.

Mišljenje

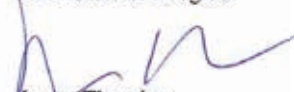
Na osnovu obavljenih procedura, nismo došli do saznanja koja bi ukazivala da Izveštaj Društva nije pripremljen, po svim materijalno značajnim pitanjima, prema G3.1 Smernicama Globalne inicijative, kao što je navedeno u odeljku „Principi izveštavanja“.

Kao što je naznačeno od strane rukovodstva u odeljku „Principi izveštavanja“ Izveštaja, Društvo namerava da nastavi sa proširenjem opsega izveštavanja u Izveštaju kroz dodatnu standardizaciju postojećih procedura za prikupljanje informacija i podataka.

Beograd, 29. septembar 2014. godine

KPMG d.o.o. Beograd

 James Thornley
 Partner

član STADA grupe

Hemofarm A.D.

Beogradski put bb, 26300 Vršac
tel: +381 13 803 100

Poslovni centar Hemofarm A.D.
Prote Mateje 70, 11000 Beograd
Tel: +381 11 381 1200

svakodobro@hemofarm.com
www.hemofarm.com

 svako dobro - HEMOFARM

Ovaj izveštaj štampan je na papiru
proizvedenom u skladu sa odgovornim
upravljanjem šumama.